

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

NOVEMBRE - DÉCEMBRE 2019

N° 225

LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DES ÉTATS-UNIS RECONNAÎT LE GÉNOCIDE DES ARMÉNIENS

Բովանդակություն

- Էջ 5** - Հարցազրույց S. Գուսան Ալճանեանի հետ
- Էջ 6** - Պոլոյ Պատրիարքի ընտրութեան նոր կանոնադրութեան առնչութեամբ դատական հայց ներկայացում է
- Էջ 9** - Հայասանի պատմութեան թանգարանը 100 տարեկան է
- Էջ 10** - Մուսա լեռան մասունքներ որոնք Պիթիասից հասել են Երեւան
- Էջ 13** - Յակոբ Պարոնեանի արձանի բացում՝ Շիշլիի գերեզմանատան մէջ
- Էջ 16** - «Բաական է» արշաւ՝ ընդդէմ սեռով պայմանաւորուած յիուլութեան արհեստական ընդհատումների
- Էջ 18** - Սկսած են Օշականի եկեղեցւոյ որմնանկարներու վերականգնման աշխատանքները - Էրզրումում փորձել են ոչնչացնել Մենուայի 3000-ամեայ սեպագիր արձանագրութիւնը
- Էջ 20** - Հանդիպում Թաթուլ Հակոբյանի հետ
- Էջ 22** - Ժընեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 2** - Le rôle de l'église St. Hagop dans notre communauté - Interview avec Daniel Papazian
- P. 4** - L'Arménie élue au Conseil des droits de l'homme
- P. 7** - Centre aéré "aroghj midjavayr" pour promouvoir les valeurs citoyennes - Interview avec Ofelia Hovhannisyan
- P. 9** - Armenian Art Experience Switzerland
- P.11** - La problématique du projet de l'exploitation minière d'Amulsar exposée à Genève
- P. 12** - Bal de la Croix-Rouge 2019
- P. 13** - Visite de Tadanobu Kanazawa à la bibliothèque St. Grégoire
- P. 14** - Mirza Dinnayi, lauréat du Prix Aurora 2019
- P. 15** - MOUSH, une école aux méthodes innovantes
- P. 17** - L'Etat islamique assassine un prêtre arménien - Erol Özkoray: Déconstruction, nomade d'Istanbul
- P. 19** - L'avenir des Arméniens est en Arménie
- P. 23** - Nouvelles de l'Ecole Topalian
- P. 24** - Nouvelles de l'UAS

(Crédit photo: HayDzayn.com)

Le 29 octobre 2019, la Chambre des représentants des États-Unis a formellement reconnu le génocide des Arméniens lors d'un vote symbolique inédit. C'était la première fois qu'une telle résolution était adoptée en séance plénière d'une des chambres du Congrès à Washington. Appelant à "commémorer le génocide arménien", à "rejeter les tentatives d'associer le gouvernement américain à la négation du génocide arménien" et à éduquer sur ces faits, ce texte non-contraignant (Résolution 296) a été adopté par une écrasante majorité de 405 voix sur 435, avec une rare union entre démocrates et républicains, et seulement onze voix contre.

Rappelons qu'en 1975 et en 1984, la Chambre des représentants avait pris des résolutions commémoratives en utilisant le terme «génocide» et fait du 24 avril un jour de commémorations, et en 1981, le président Ronald Reagan avait utilisé le terme de génocide. Mais ces marques de reconnaissance n'ont jamais été transcrites en actes politiques.

Il convient de noter que la Résolution 296 de la Chambre des représentants a bénéficié du soutien de la Ligue Anti-diffamation et le Comité juif américain, ce qui n'a pas été le cas pendant les campagnes précédentes pour la reconnaissance du génocide des Arméniens.

C'est avec une grande joie que les Arméniens du monde entier ont accueilli cette résolution. De son côté, le Premier ministre Nikol Pashinyan a "salué le vote historique du Congrès américain" jugeant que cette résolution "est un pas audacieux vers la vérité et la justice historiques qui offre également un réconfort à des millions de descendants des survivants du génocide arménien", a-t-il tweeté. Il a également fait part de son "admiration pour des générations d'Arméniens et d'Américains d'origine arménienne, dont l'activisme désintéressé >>>

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
tavitian@bluewin.ch

LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DES ÉTATS-UNIS RECONNAÎT LE GÉNOCIDE DES ARMÉNIENS

»»» *et la persévérance ont été le moteur et l'inspiration derrière le vote historique d'aujourd'hui". #Jamais plus!*, a encore écrit M. Pashinyan.

Sans surprise, la décision américaine, advenue le jour même du 96e anniversaire de la commémoration de la création de la République de Turquie, a provoqué la colère d'Ankara. Le ministère des Affaires étrangères turc a dénoncé la résolution adoptée à la Chambre des représentants américaine comme une mesure "dénuée de toute base historique ou légale". "Mesure politique insignifiante, ses seuls destinataires sont le lobby arménien et les groupes anti-Turquie" a dit la diplomatie turque dans un communiqué.

"Je m'adresse au public américain et au reste du monde: cette mesure n'a aucune valeur, nous ne la reconnaissons pas", a déclaré Recep Tayyip Erdogan lors d'un discours devant les députés de son parti à Ankara. "Dans notre foi (musulmane), le génocide est interdit (...). Nous voyons cette accusation comme la plus grande insulte qui soit à notre nation", a-t-il ajouté.

Quant à Garo Paylan, membre du parlement turc d'origine arménienne représentant le parti d'opposition pro-kurde HDP, il a salué la résolution. "Parce que mon propre pays le nie depuis 105 ans, notre tragédie est discutée dans d'autres parlements mondiaux", a-t-il tweeté. "La véritable guérison pour les Arméniens viendra quand nous pourrons parler du génocide arménien au parlement turc".

Dans les milieux arméniens, certains ont cependant relativisé la portée du vote américain en rappelant qu'il intervenait au moment où les relations entre Ankara et Washington, deux alliés au sein de l'OTAN, traversent de fortes tensions.

"Le génocide continue d'être un instrument politique, une carte à jouer entre les mains des puissances mondiales" a assuré ainsi à l'AFP Souren Manukyan, historien du Musée du Génocide à Erevan, en appelant à "considérer cette résolution à travers le prisme de la politique étrangère des États-Unis à l'égard de la Turquie".

Il est à espérer que la résolution passera avec succès les prochaines étapes. En effet, elle doit être adoptée par les deux chambres du Congrès et signée par le président pour avoir force de loi. ■

LE RÔLE DE L'ÉGLISE ST HAGOP DANS NOTRE COMMUNAUTÉ À L'OCCASION DE SON CINQUANTENAIRE

INTERVIEW AVEC DANIEL PAPAIZIAN

(Crédit photo: André Ellenberger)

Le 14 septembre 1969, Monseigneur Sérovpe Manoukian, archevêque de Paris, célébrait la cérémonie de consécration de l'Église Saint Hagop de Troinex en présence de personnalités ecclésiastiques et d'un public nombreux. Cinquante ans après cet évènement marquant pour la communauté arménienne de Suisse, l'Église et le complexe voisin, comprenant une bibliothèque, un kiosque, une école hebdomadaire (l'École Topalian) et des salles polyvalentes, constituent toujours le centre de gravité de la communauté de Genève et des environs.

Pour fêter les 50 ans de l'Église Saint Hagop, nommée d'après le prénom de son bienfaiteur Hagop Topalian, une messe solennelle a été célébrée le 13 octobre 2019 par le catholicos de tous les Arméniens Sa Sainteté Garegin II.

À cette occasion, Artzakank s'est entretenu avec Daniel Papazian, président de la Fondation Saint Grégoire l'Illuminateur.

***

Votre père Gronik Papazian a été un des piliers et initiateurs de la construction de l'Église St Hagop à Genève. Quels sont vos souvenirs de cette époque? Que pensez-vous des réalisations de cette église durant ses 50 ans d'existence?

Ce qui est resté gravé dans ma mémoire c'est que pendant 25 ans mon père a consacré 50% de son temps à la réalisation de cet ensemble et l'autre moitié pour essayer de nourrir sa famille. Bien sûr, à la fin de tout cela il reste une fierté que je ne regrette pas. Qu'en est-il sorti de tous ces efforts et de cette réalisation? C'est avant tout une fierté pour notre nation. Cette église, réalisée dans le pur style traditionnel arménien et le respect de tous les »»»

ԱՐԶԱԿԱՆԿ www.artzakank-echo.ch

Rue de la Terrassière 58 - 1207 GENEVE-SUISSE
Tél. +41(0)78 892 93 31 - artzakank@yahoo.com

Responsable de publication: Maral Simsar
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.- (6 numéros)
CCP 12-17302-9 - IBAN CH-07 0900 0000 1201 7302 9

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE

TEL. 022 731 69 35

LE RÔLE DE L'ÉGLISE ST HAGOP DANS NOTRE COMMUNAUTÉ À L'OCCASION DE SON CINQUANTENAIRE

INTERVIEW AVEC DANIEL PAPAZIAN

»»» canons de l'Église (elle est apparentée à Sourb Hripsimé près d'Etchmiadzin) est un témoignage de notre patrimoine architectural unique en Europe. Vingt ans plus tard, le Centre attendant voyait le jour. Créé pour servir la communauté arménienne de Suisse, mais également avec une volonté de rassembler plus largement. En effet, les initiateurs du projet avaient voulu qu'à Genève, au Centre de l'Europe, sous un même toit, l'on puisse coordonner les activités des nombreuses associations arméniennes dispersées à travers l'Europe. Ce projet était soutenu par de nombreux parrainages venus de toute l'Europe et concrétisé lors d'une assemblée extraordinaire très représentative tenue en 1987. A cet effet, nous avons engagé une directrice et une assistante. Le tremblement de terre de 1988 en Arménie a tout bouleversé. Les donateurs et tuteurs du projet ont consacré tous leurs moyens financiers à l'Arménie et notre projet n'a pas pu être maintenu. Nous avons été obligés de licencier les deux salariées. Toutefois cette fonction de rassemblement s'est confirmée, si ce n'est à l'échelon européen, au moins au niveau de la communauté. Offrir à nos associations un toit sous lequel elles peuvent réaliser leurs objectifs, un outil de vie arménienne, est très précieux, très facilitateur. Ce qui fait qu'aujourd'hui le but principal de la Fondation St Grégoire l'Illuminateur, propriétaire des murs du complexe, est la mise à disposition d'espaces dans lesquels l'identité arménienne, la culture, l'histoire, la jeunesse, l'avenir de l'arménité peuvent être préservés, voire s'épanouir.

Au cours de ces cinquante ans, la communauté s'est agrandie, les modes de vie ont changé, les relations entre la mère patrie et la diaspora ont beaucoup évolué notamment après l'indépendance de l'Arménie en 1991. Comment l'Église arménienne s'est-elle adaptée à ces nouvelles réalités tant arméniennes que mondiales?

A mon sens, aucun changement n'est intervenu dans le fonctionnement de l'Église après l'indépendance de l'Arménie à part le fait que le Saint Siège n'est plus dans l'Union soviétique, ce qui facilite beaucoup les échanges et les déplacements. Il y a un aspect qui n'est pas lié à ces nouvelles réalités, c'est le fait que la pauvreté qui a suivi le tremblement de terre, puis l'indépendance et l'effondrement de l'Union soviétique a créé une disponibilité de jeunes gens qui

se sont tournés vers la formation religieuse dans les séminaires. Le Saint Siège, ayant reçu des supports suffisants pour pouvoir engager des professeurs, a pu former beaucoup de jeunes prêtres, une nécessité absolue étant donné que la moyenne d'âge de nos religieux était supérieur à 60 ans et on allait vers l'épuisement de ce côté-là. Je ne fais pas mention de la qualité de ces jeunes - il y en a des bons et des moins bons - mais leur nombre est suffisant pour servir la plupart des paroisses dans le monde.

Daniel Papazian avec Mme Anna Hakobyan (à gauche) et l'ambassadeur Andranik Hovhannisyanyan et son épouse
(Crédit photo: Demir Sönmez)

Par contre, votre question devrait plutôt se rapporter à ce qui a changé au niveau du fonctionnement des communautés diasporiques. Là, on touche à un point que je déplore beaucoup. Pendant 60 à 100 ans, chaque communauté de la diaspora a développé une vie autonome, un fonctionnement en vase clos. L'existence d'une république indépendante accessible qui est en fait le dernier foyer durable de toutes nos valeurs devrait changer le mode de fonctionnement de nos institutions de la diaspora.

Auparavant, nos communautés formaient une constellation de petites «Arménies» réparties dans le monde entier avec très peu d'échanges entre elles. Aujourd'hui avec le risque d'une dilution dans la population locale, qui est naturelle, l'efficacité et la pertinence des activités dans la diaspora nécessitent de plus en plus un rattachement à une institution ou une entité correspondante en Arménie dont le rôle sera de mieux coordonner les différentes activités dans le monde, favoriser les échanges entre les communautés et mettre en réseau toutes ces énergies dispersées. Notre faiblesse de longue >>>

La Gaîté depuis 1928

La Gaîté/Intercome SA
13, Rue de la Rôtisserie
1204 Genève
022 311 87 08
info@lagaité.ch
www.lagaité.ch

Articles de fêtes

Guirlandes, ballons & cotillons
Costumes & accessoires de déguisements
Farces & attrapes
Drapeaux

INTERVIEW AVEC DANIEL PAPAZIAN

»»» date est que l'union, on ne sait pas la faire. Mais aujourd'hui nous devons prendre conscience que l'existence de cette République d'Arménie avec les structures des ministères, doit être un outil d'union de l'ensemble des Arméniens. Le changement de mentalité ne se fera probablement, ici comme en Arménie, que par le changement de génération. Ce sont les jeunes générations, qui sont moins imprégnées de vieilles habitudes, qui seront plus aptes à créer ces liens et à les exploiter, et nous devons avoir l'intelligence de les encourager.

Pendant des siècles, en l'absence d'un État arménien, la vie communautaire tournait autour de l'Église. Actuellement, nous avons un État indépendant qui prend une place de plus en plus importante dans la conscience collective des Arméniens de la diaspora, notamment après la révolution de velours. A la lumière de ces changements, quel rôle pensez-vous que l'Église pourra jouer dans la diaspora? Quelles sont les réformes qu'elle devrait entreprendre pour assumer ce rôle?

L'histoire du rôle central de l'Église est un peu ambiguë. On ne peut pas dire que l'Église a été le creuset des communautés de la diaspora. Les communautés naissent dans une petite dimension autour de quelques familles et leur première activité est sociale et culturelle. C'est à partir d'une certaine taille qu'on pose les premières pierres d'une église, qui devient à partir de ce moment l'élément rassembleur. Dès l'instant où l'église fonctionne avec un rythme régulier et un religieux dédié à 100% aux besoins de la communauté, elle commence à jouer un rôle central par un processus qui se met en place naturellement. On observe très souvent que l'Église chapeaute l'ensemble des activités dans la plupart des communautés. L'Église est également la seule organisation locale dans une communauté qui soit rattachée à une institution faitière en Arménie, ce qui n'est pas le cas des autres organisations. L'Église a ainsi un référent, que ce soit dans les règles de fonctionnement, ou dans les besoins pratiques, à qui elle peut s'adresser. De ce fait, elle a les ingrédients de la pérennité, de la durabilité et devient dans ce sens le meilleur garant de la survie de notre arménité en dehors de l'Arménie. Elle l'a été dans toute notre histoire et aujourd'hui si on fait une lecture attentive du phénomène, elle devient par nature le lien, le fil continu de notre survie en dehors de nos territoires.

En parlant d'un rôle évolué ou adapté de l'Église dans la nouvelle configuration de la nation arménienne au sens large, et des réformes que l'Église devrait entreprendre, je dirais que si l'Église devait travailler une évolution, elle devrait s'adapter au fonctionnement de notre société occidentale actuelle, c'est-à-dire, où l'Église ne peut plus être le noyau d'une vie socioculturelle. L'Église doit se concentrer sur son rôle de pasteur et d'éducation religieuse tout en encourageant les activités laïques. Si je considère

L'ARMÉNIE ÉLUE AU CONSEIL DES DROITS DE L'HOMME

Le 17 octobre 2019, l'Arménie a été élue membre du Conseil des droits de l'homme des Nations unies par 144 voix sur 193.

A l'issue d'un bulletin secret, l'Assemblée générale de l'ONU a élu 14 pays à savoir, la Libye, la Mauritanie, la Namibie, le Soudan (pour l'Afrique); l'Indonésie, le Japon, les îles Marshall, la République de Corée (pour l'Asie-Pacifique); l'Arménie, la Pologne (pour l'Europe de l'Est); le Brésil, le Venezuela (pour l'Amérique Latine et les Caraïbes); l'Allemagne, les Pays-Bas (pour l'Europe de l'Ouest et autres pays) pour succéder aux membres sortants, pour un mandat de trois ans à compter du 1er janvier 2020.

Créé en 2006, le Conseil des droits de l'homme a la responsabilité de renforcer la promotion et la protection des droits humains partout dans le monde. Siégeant à Genève, le Conseil est composé de 47 États élus directement et individuellement à bulletin secret, selon le principe de répartition géographique équitable, à la majorité de 97 voix des membres de l'Assemblée générale. Les États membres siègent pour un mandat de trois ans et sont rééligibles une fois seulement.

Les États élus au Conseil des droits de l'homme doivent observer les normes les plus strictes en matière de promotion et de défense des droits de l'homme, coopérer pleinement avec le Conseil, et se soumettre à la procédure d'examen périodique universel au cours de leur mandat. ■

les structures de la communauté arménienne de Suisse, je rappelle toujours à ceux qui restent ancrés dans le vécu de leur jeunesse au Moyen-Orient que l'Église n'est pas le centre de notre communauté, elle est l'un des piliers de notre communauté. Et notre communauté est assise sur plusieurs piliers, chacun portant une partie du toit. C'est que l'Église n'est pas la seule à abriter l'ensemble de la vie communautaire en diaspora. C'est un état d'esprit qui n'est pas suffisamment perçu au niveau des structures de l'Église. L'Église est encore très imprégnée - parce que c'est la réalité dans beaucoup d'endroits - par son rôle central en charge de l'éducation, du maintien de l'histoire, de la culture, de toutes les prestations non-religieuses d'une communauté. Je pense que cela doit évoluer. Je souhaiterais voir son rôle dans une concentration de ce qui la concerne et dans l'encouragement de ce qui n'est pas de son ressort. ■

(Propos recueillis par Maral SIMSAR)

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՅ ՏԵՐ ԳՈՒՄԱՆ ԿՐԴ. ԱԼՃԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ժրնեւի Սուրբ Յակոբ եկեղեցին հոկտեմբեր 13-ին տօնեց իր հիմնադրութեան 50-ամեակը: Դուրս շուկեցերիոյ առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը կը վարէք հինգ տարիներէ ի վեր: Որո՞նք են այն մարտահրաւերները որոնց դէմ հանդիման գտնուեցաք ձեր պաշտօնավարման առաջին շրջանին:

2013 թուի Նոյեմբերէն սկսայ իմ հոգեւոր ծառայութիւնս Նախ որպէս ժրնեւի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եւ ապա, 2014 թուի Ապրիլ 1-էն սկսեալ, Վեհափառ Հայրապետին օրհնութեամբ եւ յատուկ տնօրինութեամբ՝ որպէս Առաջնորդական տեղապահ շուկեցերիոյ թեմին: Առ ի գիտութիւն ըսեմ, որ այս 2 պաշտօններուս համար հիմք ծառայած են, ժրնեւի, Ցիւրիխի (Գերմանախօս շուկեցերիա) եւ Նեոշաթելի ծուխերու միացեալ ինտրագիդ Նամակը՝ ուղղուած Վեհափառ Հայրապետին:

Նախ եւ առաջ ըսեմ, որ պաշտօնավարմանս սկսելէն առաջ, Երուսաղէմէն արդէն տեղեակ էի ժրնեւի որոշ համայնքային հարցերուն, թեթեւ կերպով: Առաջին մարտահրաւերը, որ Նկատելի էր համայնքին մէջ, համագործակցութեան, սիրոյ ու յարգանքի պակասն էր: Ցաւալի է, որ այս երեւոյթը ամէն տեղ մեր համայնքներուն մէջ զգալի է ու տեսանելի: Կը խորհիմ թէ այս մարտահրաւերը այսօր ալ կայ թեւ որոշ չափով նուազած՝ սակայն իմ մտահոգութիւնս այն է թէ մենք միշտ պիտի գտնուինք այս մարտահրաւերներուն առջեւ, որոնք կը կազմեն մեր ապրած կեանքին մէկ մասը: Սակայն կարելի է սրբագրել այս սխալները որոնք կը պատահին մեր կեանքին մէջ: Ներողամիտ պետք է ըլլանք իրար հանդէպ եւ հանդուրժող: Դատելով որոշ երեւոյթներէն, այս երկու կարեւոր արժեքները առհասարակ կը պակսին մեր համայնքային կեանքէն ներս:

Ի՞նչ աշխատանք տարած էք թեմի անդամներուն եւ եկեղեցւոյ միջեւ կապերը առաւել ամրապնդելու եւ զարգացնելու ուղղութեամբ: Արդիւնքը գոհացուցի՞չ է: Ունի՞ք նոր ծրագիրներ:

Մեր պաշտօնավարութեան առաջին երկու տարիներուն զբաղուած էինք թեմի կանոնադրութեան հարցով: Առանց թեմական կանոնադրութեան կարելի չէ մեծ համագործակցութիւն ակնկալել միւս ծուխերուն հետ: Արդէն մշակուած կանոնադրութիւն մը կար պատրաստուած այստեղ՝ համագործակցութեամբ Մայր Աթոռի ու շուկեցերիոյ մեր թեմի հիմնադիր յանձնախումբին կողմէ, որը 2013 թուին արդէն ուղարկուած էր Էջմիածին՝ Վեհափառ հօր վաւերացման համար, որով ետք այստեղ պետք է գործադրուի: 2014 - 2016 տարիները եղան Մայր Աթոռի կողմէ մեզի փոխանցուած կանոնադրութեան Նախկին օրինակէն քիչ մը փոխուած տարբերակին վրայ աշխատանքային տարիներ: Այս տարբերակը Նոյնպէս վերանայուեցաւ մեր թեմի հիմնադիր 9 անդամներուն կողմէ, որոնք կը ներկայացնեն ժրնեւի, Ցիւրիխի ու Նեոշաթելի ծուխերը, ներառեալ Տեղապահն ու Ցիւրիխի Հոգեւոր հովիւը: Ցաւօք Նեոշաթելի ներկայացուցիչներէն մին, իր ոչ կառուց-

դական կեցուածքով պատճառ հանդիսացաւ կանոնադրութեան վաւերացման ուշացման: Հակառակ այս իրողութեան, 2017 թուականի Մայիսին, մեր Հիմնադիր յանձնախումբի մեծամասնութեան կողմէ մշակուած Հայերէն ու Ֆրանսերէն օրինակները ուղարկուած են Մայր Աթոռ վաւերացման համար: Մինչեւ օրս, հակառակ մեր ինտրանքներուն, տակաւին մեր կանոնադրութիւնը չէ վաւերացուած Մայր Աթոռին կողմէ:

Մեր ծրագիրներէն մին է դպիրներու եւ սարկաւազներու պատրաստութիւնը, որը շատ կարեւոր է: Այսօր մեր թեմին մէջ ունինք մի քանի հոգի որոնք սիրայօժար կը ծառայեն սուրբ խորանին: Այս ծրագրին համար պետք ունինք մեր ժողովուրդին օգնութեան ու գործակցութեան: Եկեղեցին ինքը ժողովուրդն է: Ժողովուրդը ինք իր բաժինը եւ մասնակցութիւնը պիտի բերէ եկեղեցւոյ առաքելութեան գործին, չմնայով անտարբեր ու միայն քննադատողի վիճակին մէջ: Մեր նոր ծրագիրներէն մէկն է Նաեւ կիրակնօրեայ դպրոցի մը հաստատումը, ինչ որ առաւել նիւթական օժանդակութեան կը կարօտի: Այսօր մեր եկեղեցին նիւթապէս հազիւ թէ կարելի է ըսել ինքնաբաւ է: Վստահ որ շատ մը ծրագիրներ պիտի փափաքինք կատարել ու կազմակերպել թեմի անդամներու միջեւ կապերը առաւել ամրապնդելու համար եթէ ունենանք առաւել նիւթական միջոցներ:

Զմոռցած ըսեմ, որ Նեոշաթելի մէջ արդէն գործակցութեան լաւ տրամադրութիւն կայ նոր ձեւաւորուած ու Նշանակուած Ծխական խորհուրդին ու Սշակութային կեդրոնին միջեւ, որոնք Նոյնպէս պետք ունին մեր բարոյական ու Նաեւ նիւթական օգնութեան: Կ'արժէ յիշել այս տարուայ Մարտ ամսուն, Լոզանի մէջ կազմակերպուած Ս. Պատարագը, մեր եկեղեցւոյ խորհուրդին աջակցութեամբ, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Լոզանի ու շրջանի մեր ժողովուրդին մօտ: Թեմի անդամներու միջեւ կապը առաւել ամրապնդելու համար կը ծրագրենք շարունակել այս ծրագիրը, տարին մի քանի առիթներով Ս. Պատարագ եւ ճաշկերոյթներ կազմակերպելով Լոզանի մէջ:

Ինչպէս միւս եկեղեցիները, Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին եւս կը գտնուի 21-րդ դարու յարափոփոխ կեանքի պահանջներուն հետ քայլ պահելու հրամայականին տակ: >>>

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՅ ՏԵՐ ԳՈՒՍԱՆ ՎՐԴ. ԱՆՃԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

»»» Կը կարծե՞ք որ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի բաւարար ներուժ եւ միջոցներ որպէսզի կարենայ գոհացնել մերօրեայ հաւատացեալներուն հոգեկան կարիքները:

Ճիշդ ու տեղին կը գտնեմ ձեր այս հարցումը: Անցեալին, եղեռնէն առաջ ու անկէ յետոյ ալ մեր եկեղեցւոյ առաքելութեամբ մտահոգուած Հայրապետներ, Պատրիարքներ, զարգացած հոգեւորականներ շեշտած են անհրաժեշտութիւնը կեանքի պահանջներուն հետ քայլ պահելու հրամայականը: Այսօր ալ պարագան նոյն է: Ունինք հոգեւորականներ որոնք նոյնպէս կը զգան կարիքը բարեկարգութեան մեր եկեղեցիէն ներս, որպէսզի եկեղեցին այսօրուան պահանջներուն համաձայն կատարէ իր առաքելութիւնը: Կը լսենք որոշ անձերէն թէ պատարագը գեղեցիկ է սակայն երկար է: Չմոռնանք որ մեր պատարագը դարերու ընթացքին է որ ունեցած է այսօրուան իր գեղեցիկ ամբողջական ձեւը: Այսօր մեծ թիւով հոգեւորականներ կը պատրաստուին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանին մէջ: Վերջին 15 տարիներուն, ամէն տարի 10 եւ ավելի հոգեւորականներու եւ քահանաներու ձեռնադրութիւն տեղի կ'ունենայ: Ժողովրդական խօսքով, քանակէն է որ որակը երեւան կու գայ: Ես վստահ եմ, որ մեր հոգեւոր դասը գիտակցելով այսօրուան մարտահրաւերներուն ու մտահոգ նոյնպէս, պիտի կատարէ այն ինչ որ էական է ու անհրաժեշտ ժամանակի ընթացքին: Հայաստանէն դուրս եթէ կ'ուզենք ունենալ լաւ կազմակերպուած ու միասնական համայնքներ, պէտք է ձեռք տանք եկեղեցիին սատարելով անոր: Այլապէս, ժամանակի ընթացքին, մեր զաւակները խառն ամուսնութիւններու հետեւանքով պիտի կորսուին:

Դարերու ընթացքին, հայկական պետութեան բացակայութեան, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին (ՀԱԵ) կարելոր դերակատարում ունեցած է համայնքներու մշակութային, ընկերային եւ քաղաքական կեանքին մէջ միաժամանակ ստանձնելով իր հոգեւոր եւ կրօնական պարտականութիւնները: Հայաստանի վերանկախացումով ու հայկական պետականութեան վերականգնումով ի՞նչ փոխւեցաւ ՀԱԵ-ի առաքելութեան ու գործունեութեան համար: Ներկայիս, ո՞րն է Եկեղեցի - պետութիւն առողջ եւ հաւասարակաշռուած յարաբերութիւններու գրաւականը:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌՆՉՈՒԹԵԱՄԲ ԴԱՏԱԿԱՆ ՀԱՅՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ Է

Թուրքիոյ ներքին գործոց նախարարութիւնը Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարան ուղարկած էր պատրիարքի ընտրութեան նոր կանոնադրութիւնը, որով կը սահմանափակուէր արտասահմանաբնակ եպիսկոպոսներու մասնակցութիւնը ընտրութիւններուն:

85-րդ պատրիարքի ընտրութիւնը կազմակերպող նախաձեռնարկ մարմինը որոշած էր չբողոքարկել այս կանոնադրութիւնը, սակայն այս սահմանափակումը որոշ դժգոհութիւն յառաջացուցած է պոլսահայ համայնքին մէջ:

Վերջերս ստեղծուած «Հանրային նախաձեռնող խումբ»-ը դատական հայց ներկայացուցած է կանոնադրութեան առնչութեամբ: Խումբը այդ մասին յայտարարութիւն տարածած է: Մասնաւորապէս կը նշուի, որ իրենց կոչերը ուղղուած պատրիարքի տեղապահ Սահակ սրբազան Մաշալեանին, հոգեւոր խորհուրդի ղեկավար Արամ Աթեշեանին եւ նախաձեռնարկ մարմինի անդամներուն, որեւէ արդիւնք չեն տուած: ■

(ԵՌԱԳՈՅՆ)

Ինչպէս անցեալին այսօր ալ Հայոց եկեղեցին գիտակից իր առաքելութեան, իր կարողութեան չափով հոգեւորի հետ կ'իրականացնէ նաեւ մշակութային, ընկերային եւ մարդասիրական իր ծառայութիւնը մեր ժողովուրդին: Այսօր մեր Հայոց եկեղեցին հազիւ թէ ազատ է ու հանգիստ կը շնչէ: Վկան մեր եկեղեցւոյ կորուստները, Մեծ Եղեռնին եւ անոր յաջորդող Սովետական անհաւատներու հալածանքները: Հրաշք է որ հակառակ այդ բոլորին, տակաւին կանգուն է մեր եկեղեցին: Հազար Փռաք Աստուծոյ որ այսօր մեր Հայրենիքէն ներս կրօնքի ազատութիւն ունինք: Այսօր փոխադարձ յարգանքով ու սահմաններու յստակ ու ճիշդ սահմանումով կարելի է ապահովել Պետութիւն-Եկեղեցի համագործակցութիւնը, որու շնորհիւ թէ եկեղեցին կը գորանայ եւ թէ Պետութիւնը: Բւրաքանչիւրը ունի կատարելիք բացառիկ դեր ու առաքելութիւն մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Եկեղեցին միշտ պիտի քարոզէ ու սերմանէ հոգիներու մէջ ճշմարիտի, գեղեցիկի, ազնուութեան, մարդասիրութեան ու հաւասարութեան բարոյականը, օրինակ հանդիսանալով նաեւ իր ապրած կեանքով: Պետութիւնը, օրէնքի ոյժով զայն գործադրողը ու պահողը պիտի ըլլայ հասարակութեան մէջ: Բւրաքանչիւրը պիտի կատարէ իր գործը, առանց մէկը միւսին զիջելու: ■

CENTRE AÉRÉ "AROGHDJ MIJAVAYR" POUR PROMOUVOIR LES VALEURS CITOYENNES INTERVIEW AVEC OFELIA HOVHANNISYAN

Dans notre édition précédente, nous avons publié un article sur le centre aéré "aroghdj midjavayr" pour des enfants de 7 à 9 ans organisé l'été passé dans le village d'Arevatsag (Lorri). Le 10 novembre 2019, son formatrice Ofelia Hovhannisyanyan a présenté ce projet inédit devant un public intéressé au Centre arménien de Genève. A cette occasion, nous l'avons interviewée pour les lecteurs et lectrices d'Artzakank.

Titulaire d'un doctorat en philologie de l'Université d'État d'Erevan et d'un master en langue et littérature anglaises de l'Université de Genève, Ofelia Hovhannisyanyan a travaillé comme professeure d'anglais et responsable méthodologique au Centre de langues créatif et ludique

Spell-Languages à Genève. Depuis septembre 2019, elle enseigne l'anglais au cycle d'orientation de la Golette à Genève.

Durant ses années académiques, Ofelia s'est toujours intéressée à la pédagogie et aux systèmes scolaires. Le thème de son mémoire de master à l'Université de Genève était l'analyse des programmes scolaires en Arménie après l'effondrement de l'Union Soviétique.

***

Comment avez-vous eu l'idée d'organiser un centre aéré en Arménie?

Inspirée par la révolution de velours en 2018, j'ai assisté à une rencontre organisée par l'UAS, Artzakank et d'autres organisations pour débattre des moyens de contribuer aux changements en Arménie. Lors d'une deuxième rencontre avec les membres de la communauté désireux de présenter des projets, j'ai parlé de la possibilité d'un camp aéré. L'idée a suscité l'intérêt d'un groupe de personnes qui m'ont soutenue dans les préparatifs du camp.

Pourquoi un centre aéré? Je pense que si l'on veut changer les choses, il faut commencer à travailler avec les enfants parce qu'ils représentent l'avenir. En été il n'y a pratiquement pas d'activités pour les enfants dans les villages, et les centres aérés sont de bons moyens de les occuper et de les initier en même temps aux valeurs citoyennes.

En tant que pédagogue née et ayant grandi en Arménie, et vivant à Genève depuis 10 ans, je voyais les différences de mentalités et d'approches dans les écoles et parmi les citoyens de manière générale entre l'Arménie et la Suisse. Je parle tout d'abord du problème de la violence en Arménie dont les graines sont semées à l'école: En cas de conflits avec les

camarades, les enfants sont poussés à les résoudre eux-mêmes sans se référer à l'enseignant. Cette attitude suscite un manque de confiance envers l'autorité et donne le premier signal de l'absence d'une institution à laquelle les écoliers ou, plus tard, les citoyens peuvent s'adresser pour régler leurs problèmes. Dès lors, on choisit n'importe quel moyen pour trouver une solution et le recours à la violence devient banal. On commence alors par des bagarres à l'école qui, petit à petit, prennent des proportions plus importantes à l'âge adulte. Un autre problème de l'école postsoviétique est qu'on n'encourage ni l'esprit d'initiative, ni le sens d'analyse parmi les élèves qui doivent apprendre et accepter ce qui leur est enseigné sans se poser de questions ou développer leur propre point de vue. Une autre question très importante est l'égalité des sexes en termes de droits et de chances car les filles et les garçons ne sont pas traités de la même manière dans les écoles.

Ofelia avec les bénévoles Parik Simsar, Alik Garibian et Tiruhi Galstyan

Quels sont les buts que vous vous êtes fixés?

Notre programme d'éducation civique avait pour but d'initier les enfants aux valeurs d'une citoyenneté responsable. Les idées principales, étalées sur 7 jours, que nous avons essayé de transmettre à travers des jeux, discussions, dessins etc. étaient: la prévention de toute forme de violence et le développement de la culture de dialogue; apprendre à exprimer son opinion librement et à respecter l'opinion des autres; l'égalité des sexes; respecter les personnes différentes; cultiver l'esprit d'initiative, la critique et le travail en équipe; la protection de l'environnement. Pour vous donner un exemple, nous avons planté avec les enfants dans la cour de l'école un arbuste qu'ils doivent arroser régulièrement, le but de l'action étant de les sensibiliser à leur devoir de prendre soin de la nature.

Comment les idées que vous avez essayé de transmettre ont été perçues par les enfants?

Nous avons choisi exprès cette tranche d'âge car c'est pendant cette période de leur vie que les >>>

INTERVIEW AVEC OFELIA HOVHANNISYAN

»»» enfants développent leurs capacités intellectuelles et les notions de base relatives à la vie en société. Je dois dire que les enfants d'Arevatsag se sont montrés très ouverts et ont bien compris les sujets que nous avons abordés. Ils ont accepté avec enthousiasme toutes les activités que nous leur avons proposées et nous avons constaté qu'ils avaient commencé à s'approprier certaines idées. Pour vous donner un exemple, ces enfants n'avaient pas l'habitude d'utiliser des mots comme "merci" et "pardon". Le jour où nous avons fait une excursion à Erevan, certains enfants, qui avaient pris des pommes avec eux pour le trajet ont proposé de les partager avec leurs camarades dans le car. On les entendait dire "merci" à n'en plus finir, accompagné de rires. Mais nous avons vu plus tard, que ces mots de courtoisie qui les faisaient tellement rire étaient entrés dans leur langage quotidien.

Quels sont les défis auxquels vous avez été confrontés sur place?

Certaines attitudes des adultes que nous avons côtoyés pendant notre séjour allaient à l'encontre des idées que nous avons essayé de transmettre aux enfants. Pour vous donner un exemple, nous avons demandé à ce que les enfants nous appellent par nos prénoms sans "enker" (camarade), une habitude qui vient de l'époque soviétique, et cela pour assurer une ambiance décontractée, sans hiérarchie entre nous et les enfants. Nous ne voulions surtout pas être perçues comme des enseignantes. Les enfants ont finalement accepté notre proposition mais c'était hors de question pour la directrice de l'école et les bénévoles du village. Parfois les adultes agissaient inconsciemment de façon incompatible avec les idées que nous essayions de transmettre aux enfants notamment en matière d'égalité des sexes. Ces contradictions nous mettaient mal à l'aise vis-à-vis des enfants.

Pourriez-vous nous parler d'un moment fort qui vous a marqué?

Oui, l'histoire des poubelles dans la cour de l'école ... Nous étions en train de parler de la protection de l'environnement et j'ai dit qu'il ne fallait pas jeter des papiers ou d'autres déchets par terre. Les enfants ont approuvé cette remarque, puis ils ont regardé autour d'eux comme pour demander où ils devaient les jeter. Nous ne savions pas qu'il n'y avait pas de poubelles.

La joie et l'enthousiasme des enfants d'Arevatsag nous mène à penser que nous avons réussi. L'accueil des enfants chaque matin devant les portes de l'école était impressionnant. Nous pensons que cette semaine était productive et a contribué à développer la pensée civique des enfants à travers des jeux amusants. Ils ont eu l'occasion d'en apprendre plus sur leurs droits et responsabilités dans la société. Les succès que nous avons eus à Arevatsag nous donnent l'énergie de continuer le projet dans le futur.

*Tiruhi Galstyan
Au nom de l'équipe des bénévoles*

J'ai tout de suite demandé: "Voulez-vous avoir des poubelles ici?" et la réponse fut "Oui". Je leur ai ensuite demandé de réfléchir à ce qu'ils pouvaient faire en leur expliquant que s'ils voulaient des poubelles il fallait faire quelque chose au lieu de rester les bras croisés. Puis j'ai demandé qui pouvait faire poser des poubelles et la réponse était "La directrice". J'ai dit: "Alors il faut écrire une lettre à la directrice". Les enfants étaient confus. Ils m'ont regardée bouche bée. Mais quelques minutes plus tard, ils se sont mis à préparer des lettres décorées avec des dessins assez créatifs. Ces lettres ont été remises à la directrice le dernier jour du centre aéré en présence des parents.

Quel bilan tirez-vous de cette première expérience?

Je dirais que le bilan est très positif et nous sommes prêtes, moi et les bénévoles de Genève, à refaire l'expérience l'été prochain. Le dernier jour nous avons invité les parents et avons laissé les enfants leur expliquer ce qu'ils avaient appris. C'était une sorte de test qui nous a permis de voir le résultat de notre travail. Nous avons préalablement fait voter les enfants à main levée sur une série de jeux auxquels ils souhaitaient jouer avec leurs parents. L'idée était de leur montrer qu'ils étaient capables de prendre des initiatives et de faire des choix. Ils ont bien compris que la décision prise à la majorité des voix représentait la décision du groupe et devait être respectée.

Cette belle expérience nous a montré que beaucoup d'efforts seront nécessaires pour ancrer les valeurs citoyennes dans la société arménienne. Si nous décidons de poursuivre ce projet l'été prochain il faudrait trouver un moyen d'y intégrer les enseignant(e)s qui jouent un rôle important dans la vie des enfants. Ils pourront ainsi proposer tout au long de l'année scolaire quelques jeux du centre aéré pendant les heures réservées aux activités libres, qui aideront les enfants à mieux assimiler les valeurs citoyennes. Nous devons peut-être organiser quelques séances avec les bénévoles du village avant le début du centre aéré dans le but d'accorder nos violons et de prévenir des comportements incompatibles avec les idées que nous voulons transmettre. ■

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ 100 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ

Հայաստանի Ա. Հանրապետության խորհրդարանի որոշումով՝ 9 սեպտեմբեր 1919-ին ստեղծուեցաւ Հայաստանի պատմութեան թանգարանը, որ արդէն մէկ դարէ ի վեր այցելուներուն կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակոյթի արժէքները: Թանգարանի յոբելեանին նուիրուած ձեռնարկները սկիզբ առին գիտաժողովի հանդիսաւոր նիստով, որուն մասնակցեցան արտասահմանեան ծանօթ թանգարաններու ներկայացուցիչներ:

"Շատ դժուար է գնահատել Պատմութեան թանգարանի նշանակութիւնը անցեալ 100 տարիներու ընթացքին: Ան, յիշողութիւնը կրող այն հաստատութիւնն է, որուն դերը շատ մեծ է մեր պետութեան, նաեւ պետութեան կայացման մէջ", ըսաւ թանգարանի տնօրէն Գրիգոր Գրիգորեան, ակելցնելով՝ որ յառաջիկային Թանգարանը այցելուներուն պիտի ներկայանայ նոր ցուցահանդէսներով:

(Նկարը՝ Historymuseum.am)

Ռուսաստանի պատմութեան թանգարանի փոխտնօրէն Անտրէ Եակոբսկի նշեց, որ նման հաստատութեան համար 100 տարին պատկառելի թիւ է, սակայն Հայաստանի նման հին երկրի մը համար շատ երիտասարդ տարիք է:

Հայաստանի պատմութեան թանգարանի յոբելեանը տեսակապով շնորհաւորեց նաեւ Ս. Փեթրոսպուրկի Երմիթաժ թանգարանի տնօրէն Միխայիլ Փիթրովսքի, որ ընդգծեց թանգարաններու միջեւ բարեկամական եւ գործընկերային սերտ կապը եւ զայն խորացնելու կարեւորութիւնը:

Հայաստանի պատմութեան թանգարանի հիմնադրութեան 100-ամեակին նուիրուած գիտաժողովի հանդիսաւոր նիստին մասնակցեցան Պետական, Երմիթաժի, Լուվրի, Մեթրոփոլիթէն արուեստի թանգարանի, Ռուսաստանի պատմութեան թանգարանի, Առի հնութիւններու թանգարանի, Ռոսֆոթօ թանգարան-ցուցահանդէսային կէդրոնի ներկայացուցիչները, պատմաբաններ, հնագէտներ, թանգարանագէտներ եւ արուեստաբաններ Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Ռուսաստանէն եւ հայաստանեան տարբեր հաստատութիւններէ: Նիստի ընթացքին թանգարանը ճանաչելի դարձնելու գործին մէջ մեծ աւանդ ունեցած անձերու եւ թանգարանի վաստակաշատ աշխատակիցներուն յանձնուեցան յոբելեանական յուշամետալներ: ■

«Արմէնփրէս»

ARMENIAN ART EXPERIENCE SWITZERLAND 1ère édition - 2019

13-15 décembre 2019
KULTUR UND KONGRESSHAUS AARAU

Exotique, coloré et passionné - un avant-goût de la révolution de velours qui a envahi la Suisse

La Révolution de Velours lancée par Nikol Pashinyan en 2018 a attiré l'attention du public sur le petit pays Hayastan, souvent sous-estimé. La Révolution a surpris le monde par ses actions peu orthodoxes, ludiques, créatives et pacifiques.

Le succès de la révolution a apporté une nouvelle vague d'espoir non seulement aux jeunes arméniens, mais aussi à un grand nombre d'Arméniens de la Diaspora.

Le Réseau des Artistes arméniens de Suisse, créé par Michal Leah Poladian, organise une expérience artistique spéciale de 3 jours en collaboration avec des artistes arméniens de différents pays, de la Diaspora et de Hayastan.

L'Expérience de l'Art Arménien s'inscrit dans la vague de la Révolution de velours qui ouvre une fenêtre sur une nation qui affiche une identité complexe.

Le festival comprend des concerts, des galas de danse et des spectacles artistiques, une exposition d'art, des ateliers de mode, de design et d'artisanat POP UP, des ateliers de danse et de chant, de la dégustation de la nourriture maison, des conférences et des activités interactives.

Rejoignez-nous pour un événement spécial qui accueille des artistes internationaux comme: Collectif Medz Bazar, Emirisian, Trans Classical Dance Company, Alina Babayan, Michal Leah Poladian & Roubina Meguerditchian, Fashion show par HAY-HAY Concept Store, exposition avec Maral Der Boghossian, Gulène Torossian. Artisanat: Vic Lepejian, Jewelry Arlin, Life Cartoons par Agnes Avayan. ■

Programme détaillé du festival:
<http://armenian-artists-network-switzerland.mozello.ch/festival-program/>

Réservation et billets:
<https://eventfrog.ch/armenianartexperience2019>

ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ՊԻԹԻԱՍԻՑ ԶԱՍԵԼ ԵՆ ԵՐԵՎԱՆ

Վարդուհի ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ

Մուսալեռցի Կիրակոս և Յայկուհի ճամպագեանները մանկահասակ երեխաներ էին, երբ թուրքը խաթարեց ևսև մուսալեռցիների անդորրը: Պիթիաս գիւղում ծնուած այս երեխաները ևս յայտնի հերոսամարտի բոլով անցան, հասան մինչև Այնճար: Ճակատագիրը յետագայում նրանց միաւորեց, 6 գաւակ ունեցան:

Երբ ֆրանսիական բանակը 20 տարով վերցրել էր Մուսա լեռան տարածքը, շատերը, այդ թում նաև նրանք, վերադարձան հայրենիք, բայց 1946 թ.-ին պայմանագրի ժամկետը լրանալուց յետոյ շատերը լքեցին Մուսա լեռը՝ իրենց ետևից այրելով այն ամենը, ինչ կարող էր բաժին հասնել թուրքերին: Իսկ այն անհրաժեշտ իրերը, որ հնարաւոր էր վերցնել իրենց հետ, տեղափոխեցին Այնճար, որտեղ երկար չմնացին: Ճամպագեանները ևս մեծ հայրենադարձութեան մաս կազմեցին ու տեղափոխուեցին Յայաստան: Այսօր մուսալեռցի ամուսինների 6 գաւակներն ապրում են տարբեր երկրներում՝ Լիբանանում, Կանադայում, Յայաստանում...

Ամենափոքր որդին՝ 61-ամեայ Մեսրոպ ճամպագեանը, հայրենիքում է ապրում ու աշխատում, մասունքները, որ մնացել են մուսալեռցի ծնողներից, ոչ միայն յուշերն են, այլև դրանք մարմնաւորող բազմաթիւ իրեր, որոնք նրանք բերել են Յայաստան: Դեց այդ մասին էլ SHANTNEWS.am-ի հետ զրոյցում պատմում է Մեսրոպ ճամպագեանը:

*«Դրանք մեզ համար շատ թանկարժեք են, որովհետև դրանք ոչ միայն իրեր են, այլև պատմութիւն կայ, Էստեղ կան և՛ կենցաղային իրեր, և՛ փամփշտակալներ, կաղապարներ ինքնաշէն, Աստուածաշունչներ կան: Կայ շատ հին Աստուածաշունչ, որ երբ թուրքերը արգելել են հայերին խօսել հայերէն, տպագրել են թուրքերէն բառերով, բայց հայատառ: Պատարագները արել են թուրքերէն, բայց հայատառ, մարդիկ պահել են իրենց հաւատն ամէն գնով, և հիմա դրանք ոչ միայն իրեր են, այլև յիշեցնում են այն օրերը, երբ հայրս պատմում էր այդ ամէնի մասին»,-*պատմում է ճամպագեանը:

Նա յիշում է նաև այդ պատմութիւններից, թէ ինչպէս 1939թ.-ին տեղափոխուեցին Այնճար, այնուհետ կաթողիկոս Զորեքեանը յայտարարեց հայրենիքի բնակեցման անհրաժեշտութեան մասին, իր ծնողներն առաջիններից էին, որ արձագանգեցին:

«Ամէն ինչ թողեցին, եկան Յայաստան, որպէսզի շենացնեն, այն ժամանակ Յայաստանի բնակչութիւնը սակաւացաւ, որովհետև ֆաշիստական բռնակի հետ կռոււմ շատերը զոհուեցին, զրկանքներ կրելով եկան Յայաստան հայրս, մայրս, ոչ մի անգամ չկոշմանեցին»:

Եկան՝ իրենց հետ բերելով այն ամենը, ինչ հնարաւոր էր, քանի որ նրանց յայտնել էին, որ Յայաստանում

պայմաններ չկան, բերել էին նաև բազմաթիւ կենցաղային իրեր, որոնցից շատերն այսօր ճամպագեանների տանը պահոււմ են որպէս մասունքներ, բայց մէկը կայ, որ նրանց յիշեցնում է Մուսա լեռան հարիսայի համր:

«Չենք կիրառում պղնձից պատրաստուած իրերը, շերտիներ, դազաններ, մեծ ու փոքր թասեր, ջրամաններ: Բայց մի դազան կայ, որ մինչև հիմա օգտագործում ենք բլրուր խաշելու համար, և դրա մէջ, երևակայեք, շատ աւելի համեղ է լինում, քան միւս տարաների մէջ»:

Կան նաև փամփուշտ պատրաստելու կաղապարներ, որոնք ամենայն ճշգրտութեամբ են պատրաստուել, այն էլ ձեռքով:

«Չի եղել նման տեխնիկա, բայց ինչ ճշգրտութեամբ պատրաստել են, ու հայրս պատմում էր, որ նոյնիսկ վառօջ էին սարքում ծծմբով, որպէսզի կռուեն թուրքերի դէմ»:

Յետագայում այս արհեստը նրա եղբայրը կիրառել է նաև Արցախեան պատերազմի ժամանակ.

«Աւագ եղբայրս Արցախեան պատերազմի ժամանակ զինագործ էր, մետաղագործ, ուսանողական ատոմատներ կային դպրոցներում, բերում էին գործարան, սարքում էր մարտական, ուղարկում էին Արցախ, որպէսզի կռուէին, առաջին օրերին, երբ որսորդական հրացաններով էին պաշտպանուում»:

Նախնիներից հասած ամէն մի առարկայ թանկ է, դրանք մեծ մասամբ կը պահպանեն տանը, սակայն կան բաներ, որոնց յետագայ պահպանման մասին հարկ է հոգալ.

«Մանաւանդ գրքերը մնալով փչանում են, մասնատուում են, 1800-ականների տպագրութեան են, կ'ուզենայի յանձնել Մատենադարան, կամ որևէ թանգարանի, որպէսզի չկորեն»,- ասում է ցեղասպանութիւն ապրած մարդկանց գաւակը: ■

Ականատես
(Shantnews.am)

LA PROBLÉMATIQUE DU PROJET DE L'EXPLOITATION MINIÈRE D'AMULSAR EXPOSÉE À GENÈVE

La 5e session des négociations du Groupe de travail intergouvernemental à composition non limitée (OEIGWG pour *Open-Ended Intergovernmental Working Group*) sur le Traité des Nations Unies relatif aux sociétés transnationales et autres entreprises et les droits de l'homme s'est tenue à Genève du 14 au 18 octobre 2019. Le mandat de l'OEIGWG d'élaborer un instrument juridiquement contraignant pour régir les obligations des entreprises dans le domaine découle de la résolution 26/9 adoptée par le Conseil des droits de l'homme en 2014. Pendant cette session, les États membres de l'ONU ont travaillé sur le deuxième projet de texte dont l'objectif est d'amener les États à inscrire dans leur système juridique un devoir de diligence pour les entreprises en matière de droits humains et un régime de responsabilité pour les atteintes que celles-ci commettent.

L'intérêt suscité par ces négociations continue de croître comme en témoigne la présence des délégués de plus de 40 pays représentant tant des communautés affectées par les violations des droits humains perpétrées par des sociétés transnationales que des mouvements sociaux, des syndicats et d'autres organisations de la société civile. Parmi ces derniers, la *Campagne mondiale pour la souveraineté des peuples, démanteler le pouvoir des sociétés transnationales et mettre fin à l'impunité (Global campaign)*, un réseau de plus de 250 groupements et communautés affectées par les activités desdites sociétés. Ces groupes s'opposent aux accaparements de terres, aux activités d'extraction minière, aux salaires de misère et aux destructions environnementales imputables à des sociétés transnationales partout dans le monde.

Notons que la signature de nouveaux traités internationaux en matière de commerce et d'investissement confère plus de droits aux "investisseurs" qu'aux personnes et aux communautés touchées. Pire encore, grâce à des tribunaux d'arbitrage (ISDS), les intérêts des entreprises sont protégés au détriment de l'intérêt public. L'ISDS fonctionne en dehors des systèmes juridiques nationaux, offrant une panoplie de privilèges juridiques sur mesure, accessibles uniquement aux investisseurs étrangers. En cas de conflit, les sociétés transnationales utilisent l'ISDS pour exiger ce qu'elles estiment une "compensation" financière - pas uniquement sur l'argent déjà investi, mais également sur les futurs profits estimés. Dans la plupart des cas, les arbitres de ces tribunaux privés ad hoc se prononcent en faveur des investisseurs car ils n'ont aucune obligation de considérer les facteurs externes au droit du commerce international et des investissements étrangers, comme les violations des droits de l'Homme ou la protection de l'environnement. Il n'y a pas de mécanisme pour représenter l'intérêt des communautés affectées par les investisseurs et les lois en question. Et les gouvernements n'ont pas le droit de faire appel aux verdicts.

Invitée par l'association CETIM Catalunya, Anna Shahnazaryan, représentante de *Armenian Environmental Front**, a participé aux négociations de l'OEIGWG et aux différentes manifestations organisées en marge de la session. Elle a également présenté le projet controversé de la mine d'or d'Amulsar qui oppose les communautés environnantes à la société minière Lydian International.

Anna Shahnazaryan (à gauche) (Photo crédit: globaljustice.org)

"L'affaire d'Amulsar a pris une dimension internationale lorsque Lydian a commencé à se référer aux instruments internationaux tels que les traités bilatéraux en matière de commerce et d'investissement suite au blocage par les habitants de Jermuk et des villages avoisinants des routes menant à la mine. Selon les déclarations de quelques hauts-fonctionnaires arméniens en faveur de l'exploitation de la mine, le gouvernement se trouve maintenant face à une potentielle menace de 2 milliards de dollars liée à l'ISDS, soit l'équivalent du budget annuel de l'Arménie ou de 25% de sa dette extérieure!"

Cette menace a poussé les membres de *Armenian Environmental Front* à faire des recherches sur les mécanismes en vigueur pour comprendre la situation. *"C'est ainsi que nous avons été contactés par des organisations de différents pays qui militent contre les sociétés transnationales et l'ISDS dont Justice Now et War on Want. Certaines se sont rendues en Arménie pour constater la situation à Amulsar et se sont portées solidaires des défenseurs d'Amulsar en lançant des pétitions ou par d'autres actions. C'est grâce à leur soutien que nous avons été intégrés aux processus internationaux. Actuellement notre combat n'est pas seulement pour interdire l'exploitation de la mine mais aussi pour essayer d'empêcher la société Lydian de recourir à l'ISDS contre le gouvernement arménien et ainsi porter un coup fatal à l'économie du pays." >>>*

(*) Un mouvement social pour la protection de l'environnement et la justice sociale à travers un développement en harmonie avec la nature (<http://www.armecofront.net/>).

BAL DE LA CROIX-ROUGE 2019

Le célèbre Bal de la Croix-Rouge suisse et de la Croix-Rouge genevoise s'est tenu samedi 12 octobre 2019 au Campus HEAD à Genève. La somme record de CHF 1'000'000.- (CHF 795'000.- en 2018) a pu être levée grâce aux ventes aux enchères live et silencieuse ainsi qu'à la grande tombola composée de lots généreusement offerts par des sponsors locaux. Les fonds récoltés sont destinés à des projets d'accompagnement des personnes âgées vulnérables en Arménie et à Genève.

Visite du Comité exécutif du Bal en Arménie en mars 2019 à la rencontre de bénéficiaires des programmes de la Croix-Rouge locale (Crédit photo: Remo Naegeli Photopro.Event)

La Croix-Rouge suisse s'engage dans des projets en Arménie où elle collabore avec la Croix-Rouge arménienne. La somme récoltée permettra de venir en aide aux personnes âgées isolées vivant dans les régions rurales. La Croix-Rouge les aide à vivre dans la dignité, améliore leur accès à des soins médicaux de qualité, et leur assure une assistance sociale à domicile. En Arménie, comme dans plusieurs pays d'Asie centrale et d'Europe Orientale, l'émigration de la jeune génération accentue le problème d'isolement des personnes âgées qui se trouvent livrées à elles-mêmes.

Les recettes récoltées à l'occasion du Bal de la Croix-Rouge financeront également trois programmes locaux de la Croix-Rouge genevoise. Ces derniers visent à favoriser la solidarité intergénérationnelle et l'intégration sociale des personnes de plus de 70 ans qui vivent seules et n'ont personne pour les soutenir ou les reconforter. Ils contribuent à ce que les personnes âgées puissent vivre à leur domicile le plus longtemps possible dans de bonnes conditions.

La 17e édition de ce gala de bienfaisance a réuni plus de 500 invités dont de nombreuses personnalités. La soirée a notamment été marquée par un défilé, la première présentation en Suisse de la collection conjuguant les savoir-faire du designer Stéphane Rolland et du joaillier genevois d'origine arménienne Boghossian.

Mélanie Freymond et David Cuñado ont co-animé la soirée. Les chorales de Veyrier et des Eaux-Vives, réunissant pour l'occasion enfants et seniors sous la

LA PROBLÉMATIQUE DU PROJET DE L'EXPLOITATION MINIÈRE D'AMULSAR EXPOSÉE À GENÈVE

➤➤➤ Avec l'aide des organisations susmentionnées, Anna Shahnazaryan et d'autres représentants de *Armenian Environmental Front* participent à des forums européens pour exposer les problèmes liés à la mine d'Amulsar. Au début du mois d'octobre, Anna a voyagé à Bruxelles où elle a rencontré des députés du Parlement européen. *"Je leur ai décrit ces problèmes et j'ai évoqué le fait que la BERD (Banque européenne pour la reconstruction et le développement), un des investisseurs dans ce projet, continue de soutenir Lydian malgré les irrégularités dans son rapport d'estimation de l'impact de la mine sur les ressources en eau de la région. Par ailleurs, Lydian menace notre démocratie. En effet, la majorité des habitants de la région est contre l'exploitation de la mine et le Premier-ministre Nikol Pashinyan se trouve devant un dilemme. S'il cède au chantage de Lydian et va à l'encontre de la volonté populaire, ce sera une défaite pour la démocratie arménienne. Ce sont des questions globales et il est important de présenter le problème dans un contexte international en soulignant le fait que les sociétés transnationales portent atteinte aux démocraties."*

Anna Shahnazaryan estime que les mouvements sociaux devraient déployer leurs efforts pour pousser les gouvernements à prendre des mesures en vue de mettre fin à l'impunité dont bénéficient les sociétés transnationales et à les obliger à rendre des comptes pour les atteintes aux droits humains qu'elles commettent. ■

M.S.

direction de Franz Josefovski, ont ému l'assistance avec notamment une chanson de Charles Aznavour. Les invités ont apprécié un dîner gastronomique élaboré par la Cheffe Julia Sedefdjian aux saveurs inspirées de ses origines arménienne et niçoises. La plus jeune cheffe étoilée de France qui tient le restaurant Le Baieta à Paris a proposé ce menu d'exception en collaboration avec la brigade chevronnée du Mandarin Oriental, Genève. Enfin, le DJ star et artiste incontournable de la scène électro internationale Bob Sinclar a enflammé le Bal.

Geoffroy Ader et Stéphane Aubert, commissaires-priseurs chez Artcurial, leader français des enchères ont dirigé la vente aux enchères. Parmi les nouveautés cette année, relevons la possibilité, pour le public, de miser sur les lots des enchères silencieuses en amont de la soirée sur le site dédié au Bal <https://charity-events.redcross.ch/bal-geneva>, qui a permis d'augmenter la visibilité des donateurs et les prix de vente des lots. ■

(ots)

**VISITE DE TADANOBU
KANAZAWA À LA
BIBLIOTHÈQUE
SAINT GRÉGOIRE**

Le 28 septembre 2019, M. Tadanobu KANAZAWA a rendu une nouvelle visite à notre bibliothèque Saint Grégoire et nous a offert son livre en japonais intitulé «Les discours politiques de Saussure», édité en 2017, dans lequel un chapitre est consacré aux massacres des Arméniens de Zeitoun. Dans ce livre, les événements d'Ourfa sont également mentionnés.

M. Kanazawa est un japonais qui a fait ses études linguistiques à l'Université de Genève entre 1998 et 2000 et obtenu son DEA (Diplôme d'Etudes Approfondies). De 2002 à 2004, il a suivi, de nouveau à Genève, les cours de doctorat. Mais il a obtenu son titre de docteur en linguistique au Japon en 2008.

Il est devenu un des spécialistes de Ferdinand de Saussure, 1857-1913 (suisse et père de linguistique moderne qui a également étudié les langues indo-européennes). F. Saussure avait dénoncé les massacres hamidiens de 1895-1896 contre les Arméniens. En analysant les manuscrits de Saussure, M. Kanazawa a découvert Léopold Favre (1846-1922), un linguiste amateur, un philanthrope genevois et surtout un arménophile. L. Favre est allé plusieurs fois en Anatolie pour s'intéresser au sort des Arméniens pendant la période du génocide. Via ces arménophiles, M. Kanazawa s'est intéressé aux Arméniens. Par la suite, il a lu des ouvrages sur l'histoire des Arméniens et le génocide.

Afin de poursuivre ses recherches, M. Kanazawa a visité plusieurs fois Genève et a rendu visite à notre bibliothèque en 2008, 2014 et 2016.

Actuellement, il fait des recherches sur Pierre Quillard (1864-1912), un poète français, anarchiste, dreyfusard et arménophile. Ami d'Archag Tchobanian (1872-1954), il fut l'un des premiers défenseurs du peuple arménien persécuté dans l'Empire ottoman. M. Kanazawa fait des recherches sur ce dernier. Afin de trouver des informations sur Tchobanian, il est venu à notre bibliothèque le 28 septembre 2019.

**ՅԱԿՈՒ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ
ԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ` ՇԻՇԼԻԻ
ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏԱՆ ՄԵՉ**

Շաբաթ, 5 Յոկտեմբերի յետմիջօրէին. Պոլսոյ Շիշլի շրջանի գերեզմանատան մտաւորականներու պանթոնին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր արարողութիւն մը, որուն ընթացքին կատարուեցաւ բացումը երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի արձանին:

(Լուսանկարը՝ Կարո Յամամճեանի)

Յայտնի քանդակագործ Էրօլ Սարաֆեան, որ «կեանք ու շունչ» տուած է մեր մշակոյթի խումբ մը երախտաւորներուն ու իր վարպետ ձեռքերով անմահացած գանոնք, այս անգամ Յակոբ Պարոնեանի արձանը քանդակեց գեղեցիկ մտայղացումով մը: Արձանը քանդակուած է Ոսուցչաց հիմնարկի վարչութեան ատենապետ Սարգիս Քիլեկեչի բարերարութեամբ: Պարոնեան ներկայացուած է աթոռի մը վրայ նստած, ձեռքը յենարանի մը կռթնած վիճակով: Արձանը «բազմած է» պատուանդանին վրայ, ուր արձանագրուած են անոր ծննդեան ու մահուան թուականները, իսկ առջեւի մասին վրայ հսկայ մարմարիոնի վրայ քանդակուած են բանաստեղծ Իգնատի Սարըաւանի հետեւեալ տողերը. «Յայ երգիծաբանութեան տիտանը՝ Յակոբ Պարոնեան, անմահութեան դափնեպսակը գլխին կը կանգնի վեժորէն դարերու հոսանքին դէմ եւ իր հանճարեղ աւանդը կ'արձագանգէ ու կ'արձանանայ սերունդներու շրթներուն վրայ»:

Արձանին բացումը հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ պատրիարքական տեղապահ Սահակ Եպս. Մաշալեանի նախագահութեամբ: Բացման արարողութիւնը սկսաւ հոգեհանգստեան պաշտօնով, որուն աւարտին Յակոբ Պարոնեանի յուշարձանի շղարշը վար առնուեցաւ:

Յաջորդեցին ելոյթները. Կեդրոնական վարժարանի ուսուցչուհիներէն Տիանա Պուլտուք ողջունեց ներկաները եւ հրաւիրեց աշակերտները, որպէսզի >>>

Nous lui souhaitons beaucoup de succès dans ses nouvelles recherches et lui remercions encore une fois d'avoir informé les Japonais sur les Arméniens.

Notons aussi que M. Kanazawa est professeur associé à l'Université de Kagawa. Il enseigne le français et la culture européenne à la faculté de l'économie. ■

Garabed YELEGEN

MIRZA DINNAYI, LAURÉAT DU PRIX AURORA 2019

Le prix Aurora pour l'éveil de l'humanité (*Aurora Prize for Awakening Humanity*) fondé en 2016 est une récompense internationale décernée annuellement pour un engagement humanitaire. Il permet la reconnaissance et l'expression de la gratitude envers les individus courageux ou les organisations qui ont une influence sur la préservation de la vie humaine et le progrès de causes humanitaires. Ce prix, décerné en mémoire du génocide arménien et pour exprimer une reconnaissance envers leurs sauveurs, a pour objectif de donner aux sauveurs des temps modernes la possibilité d'offrir la vie et l'espoir à ceux qui ont un besoin urgent d'aide humanitaire de base partout dans le monde.

Mirza Dinnayi (3ème de g. à d.) avec les co-fondateurs du Prix Aurora: Vartan Gregorian, Ruben Vardanyan et Noubar Afeyan

Le Prix Aurora 2019 a été décerné le 20 octobre 2019 à Mirza Dinnayi, cofondateur et directeur de Luftbrücke Irak (*Air Bridge Iraq*), une organisation humanitaire qui envoie des victimes yézidiennes d'Irak en Allemagne pour des traitements médicaux. Poussé par sa passion pour sauver des vies, le militant yézidi a trouvé le moyen de surmonter de nombreux obstacles bureaucratiques et logistiques afin de venir en aide aux membres les plus vulnérables de la communauté yézidienne en proie à de nombreux conflits en Syrie et en Irak.

Mirza Dinnayi recevra une subvention d'un million de dollars lui permettant de poursuivre le cycle des dons en soutenant les organisations qui ont inspiré son travail. Il a choisi de transférer ces fonds à trois organisations qui fournissent des soins médicaux et une rééducation aux victimes du terrorisme ISIS: Air Bridge Iraq, Fondation SEED et Fonds Shai. Aurora a également honoré les contributions de deux autres humanitaires qui ont reçu chacun une subvention de 50'000 dollars: Zannah Bukar Mustapha, directeur et fondateur de *Future Prowess Islamic Foundation* au Nigéria et Huda El-Sarari, avocate et militante yéménite.

Parmi les précédents lauréats du Prix Aurora, on compte plusieurs humanitaires de renommée internationale: la militante burundaise Marguerite Barankitse (2016), le médecin et missionnaire américain Dr. Tom Catena (2017) et l'avocat rohingya,

ՅԱԿՈՐ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ` ՇԻՇԼԻԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏԱՆ ՄԵՉ

»»» Ներկայացնեն Յակոբ Պարոնեանի կենսագրութիւնը եւ խօսքերը: Յայտնի դերասան եւ թարգմանիչ Պօղոս Չալկընընօղլու իր տպաւորիչ առոգանութեամբ հատուած մը կարդաց «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»-էն: Քիւլեկէջ կարճ ելոյթ մը ունեցաւ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն ու մարդեց, որ Յակոբ Պարոնեանի յիշատակը անմար մայ ժողովուրդին սիրտին մէջ:

Աւարտին խօսեցաւ Սահակ սրբազանը՝ նշելով, որ այսօր մտաւորականներու պանթէոնին մէջ հայ ժողովուրդի մեծանուն գաւակներէն մէկն է, որ ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ: Ան դիտել տուաւ, որ բոլոր մեծ գրողները իրենց ժողովուրդին պատմութենէն կը ծնին ու Յակոբ Պարոնեանն ալ այդպէս է:

Սրբազանը յիշեցուց, որ Պարոնեան 19րդ դարու երկրորդ կիսուն ծնած է Պոլսոյ ժողովուրդին ծոցէն եւ անոր պատմութենէն: «Այս շրջանը հետաքրքրական շրջան է, որովհետեւ մենք այդ շրջանը Չարթօսքի շրջան կը կոչենք, պատմութեան փառաւոր էջերէն մէկն է անիկա, հարկաւ երբ ժամանակը անցնի եւ հեռուն դուք լայիք իր ամբողջութեամբ այդ ժամանակի Պոլսոյ հայութիւնը, եկեղեցական կեանքը, բաղաբական յաջողութիւնները, Սահմանադրութիւնը, ետեւ ետեւի բացուած դպրոցները, հայերէնի գրաբարէն աշխարհաբարի անցքը, այդ բոլորը փառաւոր են հարկաւ, սակայն անոր մէջէն ապրողները հազարումէկ ինդիւիտներով իրականացուցին այդ ժամանակաշրջանը», շեշտեց սրբազանը եւ խօսքը կապելով Պարոնեանի անուան՝ ըսաւ, որ մեծանուն երգիծաբանը դիտեց, ուզեց օգնել այդ Չարթօսքին, տեսաւ, որ քննադատութիւնը պակաս է, առողջ քննադատութեան պէտք կար եւ մարդիկ զուարճանալով, ինկալով պէտք է կարդային, պէտք է գիտնային, թէ ի՛նչը կը պակսէր մեր ժողովուրդին:

Յանդիսութեան աւարտին ներկաներուն բաժնուեցաւ հրուշակ, որուն վրայ գետեղուած էին Պարոնեանի դիմանկարը եւ կարճ ասութիւններ: ■

(ՍԱՐՍԱՐԱ)

défenseur des droits de l'homme, Kyaw Hla Aung (2018).

La quatrième cérémonie de remise du Prix Aurora 2019 faisait partie du Forum Aurora, qui s'est tenu en Arménie du 14 au 21 octobre 2019 et qui a réuni des leaders d'opinion et des acteurs du changement du monde entier pour partager des connaissances, des points de vue et des idées qui, ensemble, peuvent donner lieu à des actions concrètes et à des changements. Le programme de grande portée du Forum est animé par les institutions partenaires qui partagent un engagement commun pour relever les défis mondiaux et favoriser le développement local. ■

MOUSH: UNE ÉCOLE AUX MÉTHODES INNOVANTES

Créée en 2016 dans le canton de Neuchâtel, MOUSH est l'abréviation de "Mayreni Ousoutsman Shem" en arménien, soit "Plateforme d'apprentissage de la langue maternelle". Depuis 2017, l'association offre des cours de langue et de civilisation arméniennes les dimanches après-midi dans les locaux de RECIF, rue Doubs 32, à La Chaux-de-Fonds.

"C'était lors d'une discussion avec des amis après la messe célébrée à l'église de Cornaux (NE) que nous avons eu l'idée d'organiser des cours d'arménien. Nous avons obtenu le soutien du ministère arménien de la diaspora qui nous a fourni le matériel pédagogique" explique Edita Garabekyan, initiatrice, fondatrice et coordonatrice de MOUSH. Enseignante de formation, spécialisée en psychologie pédagogique des enfants en âge préscolaire, née à Vanadzor en Arménie, Edita vit depuis 8 ans à La Chaux-de-Fonds où elle travaille dans l'horlogerie.

Le comité de l'association est présidée par Alina Mnatsakanyan, les autres membres étant Zaruhi Khachatryan, secrétaire et enseignante, Liana Nakhshkaryan, trésorière, Muriel Denzler et Mary Ugnat, conseillères, ainsi qu'Edita Garabekyan et Janna Petrosyan, enseignantes bénévoles.

Actuellement une quinzaine d'élèves des cantons de Neuchâtel, de Jura et de Berne sont répartis dans deux classes: pour les enfants de 3 à 6 ans et de 6 à 11 ans. Les parents des élèves s'acquittent d'une petite contribution pour l'achat du matériel et les activités. MOUSH offre des cours également à des personnes de plus de 15 ans.

L'école met l'accent sur la méthode d'apprentissage cognitif en organisant des sorties qui favorisent la participation active et l'implication des élèves. En janvier 2018, à l'occasion de la journée de l'armée en Arménie, les enfants de l'école ont écrit des lettres aux soldats arméniens. Ce geste émouvant a suivi l'étude de l'album photos d'un soldat qui a effectué son service militaire en Artsakh (Karabagh). Les fêtes de fin d'année, de Pâques et de l'indépendance sont célébrées avec beaucoup d'enthousiasme. En décembre 2018, les enfants de l'école ont présenté un film sur les traditions de Noël dans différents pays. Mais c'est la fête de fin de l'année scolaire 2018-2019 qui a eu le plus de succès. Il s'agit d'un spectacle de marionnettes dédié au 150e anniversaire de Hovhannes Tumanyan, monté et présenté par les élèves.

"Encouragé par le succès de ce spectacle, notre comité a décidé de le présenter également en français pour faire connaître les contes de Tumanyan à un public plus large." a souligné Edita Garabekyan. Le spectacle sera monté prochainement à Neuchâtel (le lieu et la date seront indiqués en temps voulu sur le page Facebook de l'association).

(Photo de la page Facebook de Moush)

Soucieuse de promouvoir la musique arménienne authentique parmi les jeunes, l'association mettra en place des cours de musique et de danses arméniennes.

"Le bilinguisme est un facteur de réussite scolaire" estime Edita. "Selon les études du professeur Bernard Py effectuées dans le cadre du Fonds national suisse de la recherche scientifique, les enfants bilingues qui bénéficient de l'enseignement de leur langue d'origine ont un taux de redoublement inférieur à celui des enfants monolingues. Et puis, avec la langue on apprend la culture. Ces enfants vont peut-être donner de nouvelles idées dans quelques années et contribuer à des changements en Arménie..."

L'enseignement de la langue et de la culture arméniennes aux jeunes générations reste un défi majeur dans la diaspora. On ne peut que saluer les efforts entrepris dans ce domaine qui reflètent une prise de conscience de plus en plus solide quant à l'importance du rôle de la langue dans l'identité arménienne. ■

Pour des renseignements:
moush.association@gmail.com
ou +41 (0)76 651 36 87 après 17h00

Tél. +41(0)22 785 01 85

15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN

Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch

www.big-net.ch

voyage-en-armenie.com

**«#ԲԱՎԱԿԱՆ Է».
ԱՐՉԱԲ՝ ԸՆԴԴԵՍ ՍԵՌՈՎ
ՊԱՅՄԱՆԱԴՐՈՒՄԸ
ՅՐԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐՅԵՍԱԿԱՆ
ԸՆՏՅԱՏՈՒՄՆԵՐԻ**

Աղջիկ երեխայի միջազգային օրը՝ Յոկտեմբերի 11ին, Երեւանում մեկնարկել է «#Բավական է» արշաւը՝ ընդդէմ սեռով պայմանաւորուած յղիութեան արհեստական ընդհատումների: Արշաւը սկսուել է Մայր Յայաստան յուշարձանի մօտ, որը նաեւ խորհրդանշում է հայ կնոջ հաւաքական կերպարը, եւ նշուած նախաձեռնութեան դէպքում, այն իւրայատուկ միջոց է՝ աղջիկ երեխայի եւ հասարակութեան մէջ կնոջ հանդէպ խտրական վերաբերմունքի մասին բարձրաձայնելու համար:

Արշաւի նպատակներից է՝ Յայաստանում աղջիկ երեխաների թերաբժեւորման եւ սեռով պայմանաւորուած յղիութեան արհեստական ընդհատումների վերաբերեալ մտահոգիչ ցուցանիշների մասին իրազեկումը, եւ երեւոյթի՝ ժողովրդագրական, սոցիալական ու տնտեսական բացասական ազդեցութիւնների մասին տեղեկութեան տարածումը: Նախաձեռնողն է «Doping» ստեղծարար ընկերութիւնը՝ ՄԱԿի Բնակչութեան հիմնադրամի հայաստանեան գրասենեակի եւ ՀՀ առողջապահութեան նախարարութեան հետ համագործակցութեամբ:

Ամէն տարի Յայաստանում չի ծնւում շուրջ 1400 աղջիկ: Երեխայի սեռի ընտրութեան միտումի շարունակման դէպքում, 2060թ. Յայաստանում չի ծնուի գրեթէ 93,000 աղջիկ, նշուած է ՄԱԿի՝ Բնակչութեան հիմնադրամի կողմից 2016թ.ին պատրաստուած «Հանրային հետազոտութիւն Յայաստանում սեռական եւ վերարտադրողական առողջութեան իրաւունքների իրացման վերաբերեալ» զեկոյցում: Պաշտօնական վիճակագրական տուեալների համաձայն՝ 1993թ.ից սկսած Յայաստանում նորածինների սեռերի յարաբերակցութիւնը շեղուել է՝ տատանուելով 110ից 120 տղայ 100 աղջկայ դիմաց միջակայքում: Մինչդեռ կենսաբանօրէն ընդունուած նորմալ յարաբերակցութիւն է համարւում 102-106 տղայ 100 աղջկայ դիմաց յարաբերակցութիւնը:

ՄԱԿի բնակչութեան հիմնադրամի գործադիր ներկայացուցիչ Ծովինար Յարութիւնեանի խօսքով, Յայաստանում անցկացուել են հետազոտութիւններ, բացայայտելու խնդրի հիմնական պատճառները: «Պատ-

LE NOUVEAU COMITÉ D'ARTZAKANK

Lors de son Assemblée générale tenue le 10 novembre 2019, au Centre Hagop D. Topalian de Troinex, ARTZAKANK-ECHO a élu son nouveau comité pour les trois prochaines années avec la composition suivante:

- Maral Simsar-Tonbazian**, présidente et responsable de publication
- Cynthia White**, secrétaire
- Annie Tonbazian-Garibian**, trésorière
- Hasmik Meliksetyan**, conseillère.

Charlotte Setyan et Nejdeh Khachatourian ont été élus vérificateurs des comptes.

ճառները շատ են, բայց հիմնականում խմբաւորում են չորս խմբում: Առաջինը՝ տնտեսական հիմնաւորումներն են. զոյգերը մտածում են, որ ընտանիքի կերակրողը տղամարդն է: Երկրորդ խումբը տոհմի շարունակութեան հետ կապուած պատճառաբանութիւնն է: Երրորդը՝ ուժի եւ հեղինակութեան հետ. մեր հասարակութիւնում տղաներն աւելի մոքիլ (շարժուն-խմբ.) են, աւելի շատ ձեռքբերումներ կարող են ունենալ աշխատանքում: Չորրորդ պատճառը կապուած է անվտանգութեան խնդիրների հետ՝ ցանկանում են ունենալ հայրենիքի պաշտպան»:

Յարութիւնեանի խօսքով, ըստ վիճակագրութեան, տղայ երեխային աւելի շատ նախապատուութիւն են տալիս յատկապէս Յայաստանի մարզերում: Սեռով պայմանաւորուած յղիութեան արհեստական ընդհատման հետեւանքների մասին իրազեկման բարձրացման նպատակով, ՄԱԿի համապատասխան բաժանմունքն, ըստ Ծովինար Յարութիւնեանի, տարաբնույթ ձեռնարկներ է նախաձեռնում, յատկապէս մարզերում՝ աշխատելով բուժաշխատողների, սոցիալական ծառայութիւններ տրամադրողների, եւ հոգեւորականների հետ՝ խմբեր, որոնք մշտական առնչութիւն ունեն երիտասարդ զոյգերի, յղիների հետ՝ նրանց յորդորելու, որ խտրականութիւն չլինէ տղայ եւ աղջիկ երեխաների միջեւ:

«Դոփինգ» ընկերութեան ստեղծագործական տնօրէն Յովհաննէս Մարգարեանը պատմում է, որ արշաւին հնչեղութիւն տալու նպատակով նկարահանել են տեսահոլովակ, որտեղ բացառապէս ներկայացուած են հայ յաջողուած ու յայտնի տղամարդիկ. «Տեսահոլովակում որոշեցինք դիմել հնարքի՝ ներկայացնել մեր ազգային ձեռքբերումները եւ միանգամից փոխել տրամադրութիւնը՝ նշելով, որ առաջատար ենք նաեւ սեռով պայմանաւորուած յղիութեան արհեստական ընդհատումների հարցում: Վերջում էլ ասում ենք, որ գերադասում ենք արական սեռը, եւ այդ պատճառով չէինք կարող հոլովակում ներառել աղջիկների», նշում է Մարգարեանը՝ յոյս յայտնելով, որ արշաւը ազդեցութիւն կ'ունենայ սեռով պայմանաւորուած յղիութեան արհեստական ընդհատման հարցում:

Արշաւի անունն ու պաշտօնական հեշթեգն է՝ #Բավականէ (#Bavakane): Ցանկացողները կարող են միանալ արշաւին՝ իրենց սոցիալթաքայների միջոցով տարածելով տեղեկատուութիւնը: ■

L'ÉTAT ISLAMIQUE ASSASSINE UN PRÊTRE ARMÉNIEN DANS LE NORD DE LA SYRIE

Communiqué

Le 11 novembre 2019, un prêtre catholique arménien, son père et un diacre ont été assassinés par des jihadistes en se rendant à Deir-Ezzor, au nord de la Syrie. L'organisation Etat islamique a revendiqué l'assassinat. Le même jour, deux attentats à la voiture piégée ont eu lieu près de l'église chaldéenne de Qamishli, faisant au moins deux morts.

Les jihadistes sont arrivés à moto derrière la voiture du père Bedoyan qui se rendait vers Der-Eizzor en compagnie de son père et du diacre Fati Sano. Ils ont tiré par derrière, visant les têtes, puis à nouveau en passant devant. L'Etat islamique a revendiqué ce double assassinat quelques heures plus tard, se félicitant d'avoir tué « deux prêtres ».

Le même jour, deux voitures piégées ont explosé près de l'église chaldéenne de Qamishli, à la frontière turque, faisant au moins deux morts et ravageant une vingtaine d'établissements.

Le père Bedoyan, prêtre arménien catholique de Qamishli, était un père de famille. Il laisse derrière lui trois enfants, un garçon et deux filles.

Depuis le retrait des troupes américaines du nord de la Syrie et l'invasion turque, SOS Chrétiens d'Orient alerte sur la situation des minorités chrétiennes. L'actualité vient malheureusement prouver que ces inquiétudes sont fondées.

A la situation humanitaire dramatique des centaines de familles déplacées de la région, s'ajoute l'insécurité alarmante dans laquelle se trouvent aujourd'hui les chrétiens et religieux présents dans cette région, cibles désarmées et privilégiées des jihadistes.

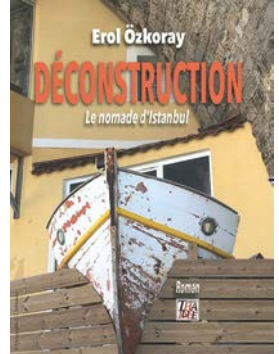
Le père Bedoyan était un homme de Dieu, très investi pour la communauté arménienne, pour la jeunesse et l'Arménie. Il mettait tout son cœur à réunir les trois en organisant des rassemblements internationaux dans la ville de Gyumri, au Nord-Ouest de l'Arménie.

Il est à l'origine de la mission en Arménie lancée récemment par SOS Chrétiens d'Orient. Il avait invité Alexandre Goodarzy, chef de mission en Syrie, à se rendre à Gyumri durant l'été 2018, afin de participer à un rassemblement international et d'aider les jeunes Arméniens catholiques de la Jézireh à voyager dans leur pays de leurs ancêtres.

Vient de paraître

EROL ÖZKORAY DÉCONSTRUCTION Nomade d'Istanbul

Comment comprendre la Turquie contemporaine au-delà des clichés flatteurs – fidèle alliée de l'OTAN, incarnation modèle d'un islam tolérant – que diffuse à outrance l'une des plus grandes destinations touristiques internationales? Un immense défi, car comme l'explique le héros de ce roman en partie autobiographique, la Turquie moderne et laïque, fondée par Mustafa Kemal en 1923 sur les ruines de l'Empire ottoman, est bâtie sur toute une infrastructure de mensonges abyssaux: des origines raciales délirantes mystifiant une race turque autochtone pure, à la négation d'une série de génocides, en particulier celui des Arméniens. Sans oublier leurs immenses biens spoliés, un butin qui a permis de financer en partie la guerre d'indépendance et de constituer de grandes fortunes qui ont perduré.

Dans cette découverte de la Turquie par sa «déconstruction», le lecteur aura pour guide Cem Aren, un jeune journaliste turc formé à l'école française. Il n'aura de cesse de démasquer ces mensonges d'Etat et de lutter pour faire triompher la vérité et la justice. Dans ses tribulations romanesques entre deux villes cardinales, Istanbul et Paris, il nous replonge dans les bouillonnantes années 1970 et 1980, et nous livre toute une série de révélations: la genèse du coup d'Etat de 1980, le nettoyage de toutes les mentions du génocide des Arméniens dans les archives ottomanes, l'affaire iranienne, les «passeports Mitterrand»...

Erol Özkoray, journaliste politique auprès des grands médias turcs et français, auteur de nombreux essais, lutte depuis 30 ans pour la défense des libertés en Turquie. Il est aussi l'un des tous premiers intellectuels turcs à avoir milité pour la reconnaissance du génocide des Arméniens. Élève du lycée francophone Galatasaray, il étudie ensuite à Sciences Po Paris. Harcelé par les tribunaux en Turquie, il réside à Paris et Stockholm.

Avec *Déconstruction*, il se lance dans un nouveau genre, le roman. ■

Editions Thaddée (<https://www.editionsthaddee.com>)

C'est un nouveau martyr qui vient allonger la longue liste des chrétiens morts sur la route de Deir-Ezzor, dans l'indifférence internationale. ■

Paris, le 12 novembre 2019

ՍԿՍԱԾ ԵՆ ՕՇԱԿԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՈՐՄԱՆԱԿԱՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆՁՆՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Արմեն Սարգսեանի օժանդակությամբ կը վերականգնուի քսաներորդ դարու հայկական կոթողային արուեստի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մէկը՝ Օշականի Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցւոյ «Փառք հայ գիրին եւ դպրութեան» եզակի որմանակարը: Անիկա 1964-1966 թուականներուն ստեղծած են Նկարիչներ Յովհաննես Միւսատեանը եւ Յենրիկ Մամեանը:

«Արմենփրես»-ի հաղորդմամբ՝ Նոյեմբեր 14-ին լրագրողները մեկնեցան Օշական՝ տեսնելու կատարուող աշխատանքները:

«Ինչպէս Մեսրոպ Մաշտոցն է հայ հոգեւոր մշակոյթի անգերազանցելի գանձ, այնպէս ալ անոր գերեզմանի վրայ կառուցուած եկեղեցին հայ հոգեւոր ճարտարապետութեան անգերազանցելի գանձ է ոչ միայն ճարտարապետական լուծումներով, այլեւ ներսի բացառիկ որմանակարով, որ ստեղծուած է 20-րդ դարու կեսերուն՝ Վազգէն վեհափառի օրհնութեամբ ու տնօրինութեամբ: Որմանակարի վերականգնումը անհրաժեշտ էր, որովհետեւ անիկա օրէ օր կը կորսնցներ իր գեղեցկութիւնը: Մեր բարձրաձայնած ինտրին արձագանգեց ՀՀ Նախագահը եւ յանձն առաւ աջակցիլ այս գոհարի վերականգնմանը», - նշած է եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տէր Վիգէն քահանայ Մանուկեան:

Ան շեշտեց, որ աշխատանքները արդէն սկսած են եւ, հաւանաբար, պիտի աւարտուին մէկ ամիսէն:

Վերականգնումը կ'իրականացնէ Որմանակարներու վերականգնման գիտահետազօտական կեդրոնը՝ Արժանիկ Յովհաննիսեանի ղեկավարութեամբ: Յովհաննիսեանի խօսքով՝ որմանակարը բաւականին լաւ վիճակի մէջ է՝ հակառակ անոր, որ տարիներ առաջ ծածկէն թափանցած անձրեւաջուրերը որոշ մասերու մէջ քայքայած են ներկի շերտը: «Առաջին փուլով Նախ կը մաքրենք վրայի փոշիացած շերտը, յետոյ՝ տեղի պիտի ունենայ ամրակայում, այնուհետեւ Նորէն մաքրելու գործընթաց», - տեղեկացուցած է մասնագետը:

ԷՐԶՐՈՒՄՈՒՄ ՓՈՐՁԵԼ ԵՆ ՈՉՆՉԱՑՆԵԼ ՄԵՆՈՒԱՅԻ 3000-ԱՄԵԱՅ ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիայի Էրզրում Նահանգի Հորասան շրջանի Եազըլըթաշ գիւղում գտնուող՝ Ուրարտուի Արարատեան թագաւորութեան հայ արքայ Մենուային վերագրուող մօտ 3 հազարամեայ ուրարտերէն սեպագիր արձանագրութիւնը փորձել են կտրել բրիչով: Այս մասին յայտնել է Աթաթուրքի համալսարանից պրոֆեսոր Ալփասլան Տեյլանը, որը նշել է, որ պատմական կոթողը գանձագողերի կամ վանդալների կողմից կարող է ամէն պահի պայթեցուել և կոչ է արել լիազօր մարմիններին՝ միջոցներ ձեռնարկել. հաղորդում է arkeolojikhaber.com կայքը:

Տեյլանը, որը 1998 թ. ից իվեր զբաղւում է այս շրջանում հետազօտական աշխատանքներով, այցելել է գիւղ (որն, ի դէպ, թարգմանաբար նշանակում է «քարի վրայ գրուած») և ականատես եղել պատմական կոթողի նկատմամբ վանդալիզմի դէպքին: Ըստ նրա՝ դա կարող է անել կամ գանձագողը, կամ էլ Անատոլիայում (Արևմտ. Հայաստան) պատմական հետքերը ոչնչացնել ցանկացող խումբ:

«Մեր պատմութիւնը մեր ձեռքով ոչնչացնելու մէկ այլ ձև է սա: Այն, ինչ չի կարող անի թշնամին, մենք ենք անում: Ոսկի որոնելու համար են սա անում: Այս արձանագրութեան վերջում գրուած է. «Ով ոչնչացնի այս գրութիւնը, թող արժանանայ աստուածների անեծքին»: Ոչ մէկին ձեռք չի տալու արձանագրութեան ոչնչացումը», - յայտարարել է Տեյլանը: ■

(yerkir.am)

Նկարիչ Յովհաննես Միւսատեանի աւագ որդին՝ Մարտին Միւսատեան, խօսելով որմանակարի իւրայատկութեան մասին, յիշեցուց, որ 700 տարի Հայաստանի մէջ որմանակար չէ եղած: «Մենք ժամանակին ունեցած ենք լաւ որմանակարներ, բայց այդ արհեստագիտութիւնը երկար տարիներ կորսուած էր: Նախքան այս աշխատանքին լծուիլը հայրս բազմաթիւ փորձարարական գործեր կ'ընէր, որպէսզի պարզէր՝ արդեօք մարած կիրի վրայ յատուկ ներկերով աշխատելու գաղտնիքը վերականգնուած է: Ներկերը չոր ներկեր էին՝ բերուած Ֆրանսայէն», - պատմած է ան: ■

(ԵՌԱԳՈՅՆ)

L'AVENIR DES ARMÉNIENS EST EN ARMÉNIE

Un programme commun franco-allemand a été mis en place pour le retour volontaire des migrants clandestins. Ainsi, les personnes ayant choisi de retourner en Arménie pourront recevoir une formation professionnelle et une aide financière pour créer une petite entreprise dans le cadre du programme franco-allemand d'aide et de réintégration. Le lancement officiel de ce programme intitulé CAROB a eu lieu le 14 novembre, à l'Ambassade de France en Arménie.

CAROB est un programme de coopération visant à faciliter le retour et la réintégration des migrants arméniens. Il s'agit d'une initiative franco-allemande ambitieuse, fruit d'une collaboration entre l'Office français de l'immigration et de l'intégration (OFII) et l'Office fédéral allemand de la migration et des réfugiés (BAMF).

En cas de retour volontaire de citoyens arméniens installés illégalement en France, l'OFII aide non seulement à organiser leur arrivée, mais aussi à les réintégrer dans la société arménienne et à couvrir leurs besoins sociaux et médicaux, ainsi que leurs activités économiques ou professionnelles. Au cours des cinq dernières années, 1 200 citoyens arméniens qui sont rentrés en Arménie ont bénéficié de l'assistance de l'OFII. Pour la seule année 2019, 70 000 euros ont été alloués au financement de 250 projets.

Après s'être assuré du succès du programme français, le gouvernement allemand décida, avec l'OFII et l'Office fédéral allemand de la migration et des réfugiés, de mettre en œuvre un programme de retour volontaire des Arméniens résidant illégalement en Allemagne. Il fournira un soutien à 400 citoyens arméniens.

«Déjà 100 citoyens arméniens résidant en Allemagne ont demandé un retour volontaire en Arménie. Ce programme, compatible avec tous les efforts de l'Union européenne visant le retour des migrants est accueilli et encouragé par les autorités arméniennes, qui souhaitent maintenir leurs citoyens dans leur pays et faciliter le retour des personnes qui ont quitté le pays pour une raison quelconque. Notre message est le suivant: l'avenir des Arméniens réside principalement en Arménie et la mission des jeunes Arméniens est de contribuer au développement de l'Arménie. Cela n'exclut pas l'échange de jeunes et de professionnels mais à condition qu'ils reviennent et contribuent au développement de l'Arménie », a déclaré l'ambassadeur de France en Arménie M. Jonathan Lacôte.

«Nous sommes convaincus que le retour durable des citoyens arméniens est une base nécessaire pour renforcer les liens avec l'UE. Le Gouvernement arménien a pris des mesures spécifiques pour faciliter la réintégration de nos citoyens et empêcher efforts vont continuer. Toutes les parties prenantes, à savoir les pays d'envoi, le gouvernement arménien et les immigrants eux-mêmes, devraient participer à la

réintégration. Nous avons vu d'excellents exemples de projets déjà mis en œuvre. Nous sommes convaincus que le même esprit vous guidera dans la mise en œuvre de ce deuxième projet franco-allemand.», a dit M. Armen Ghazaryan, chef du Service des migrations au ministère de l'Administration territoriale et du Développement.

Le responsable du programme CAROB Ara Hovhannisyan a souligné que le nombre de personnes rentrées volontairement en Arménie a augmenté depuis la révolution de 2018.

«Dans les pays européens, même avant la révolution, l'Arménie était considérée comme un pays sûr. Cela signifiait que les droits de l'homme étaient largement protégés. Après la révolution, cette approche a encore été renforcée. En conséquence, les pays européens ont commencé à examiner de manière plus stricte les applications des citoyens arméniens. Après la révolution, en France en particulier, le nombre de demandes de statut de réfugié en provenance d'Arménie a diminué de 30%. Le nombre de refus a également augmenté. L'Allemagne, par exemple, rejette 97 demandes sur 100 présentées par des citoyens arméniens. », dit M. Hovhannisyan.

Auparavant, parmi les demandeurs d'asile en France (en moyenne 2 000 demandes par an), les citoyens arméniens représentaient de 15 à 20%. Selon Jean-Dominique Fabry, directeur de l'OFII en Arménie, ce chiffre était un indicateur élevé pour un pays peu peuplé comme l'Arménie, considéré comme sûr. Maintenant, après la révolution, ce chiffre est tombé à 6-8%. Selon M. Fabry, dans la plupart des cas, ce sont les demandes des représentants de la communauté LGBT, des minorités nationales ou ethniques, des personnes soumises à la violence domestique et des témoins de Jéhovah qui sont satisfaites, à condition bien sûr qu'elles fournissent des preuves irréfutables du danger qui les menace en Arménie.

L'une des principales causes d'émigration des citoyens arméniens est liée à la santé (principalement ceux atteints d'hépatite C et de cancer). Selon les Conventions de Genève, cela ne constitue pas un motif pour revendiquer le statut de réfugié. D'ici, un grand nombre de refus. >>>

**ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈՒՅԱՆԻ ՀԵՏ**

Մեզմե շատեր հայկական առցանց հեռուստաընկերություններու միջոցաւ կը հետեւին Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող իրադարձութիւններուն: Վերջին տարիներուն, այդ ընկերութիւններու տարածած տեսահիւթերն ու համացանցային գրոյցները դարձած են մեր առօրեային մէկ մասը եւ անոնց յաջողութիւնը մեծապէս կախեալ է հաղորդումը վարող լրագրողներու աշխատանքէն:

Նոյեմբեր 11-24, Փարիզի Նոր Յառաջ թերթը կազմակերպած էր Սիվիլնէթ առցանց հեռուստաընկերութեան (www.civilnet.am) աշխատակիցներէն՝ Թաթուլ Հակոբյանի արեւմտեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու շրջապատյոյրը բանախօսութեան նիւթ ունենալով «ի՞նչ փոխուած է եւ ի՞նչ չէ փոխուած Թաւշեայ յեղափոխութենէն ետք»:

Օգտուելով այս առիթէն, Արձագանգ-ի խմբագրութիւնը հանդիպում մը կազմակերպեց յայտնի լրագրողին հետ 12 Նոյեմբեր 2019-ին, ժընեւի Հայ Կեդրոնին մէջ: Երկրորդ հանդիպում մըն ալ տեղի ունեցաւ 13 Նոյեմբեր 2019-ին Ցիւրիխի մէջ կազմակերպութեամբ՝ Մասիս Ինճիճեանի:

Թաթուլ Հակոբյան գնահատուած լրագրող է եւ աչքի կը զարնէ իր վերլուծական անաչառ յօդուածներով եւ տարբեր հոսանքներ ու ոլորտներ ներկայացնող անձնաւորութիւններու հետ կատարած հարցազրոյցներով: Անոր «կանաչ ու սեւ. արցախեան օրագիր» գիրքը ունեցած է ինը հրատարակութիւն եւ թարգմանուած է ռուսերէն, անգլերէն, արաբերէն, թուրքերէն եւ արեւմտահայերէն, մետրոպէան ուղղագրութեամբ: Իսկ երկրորդ գիրքը՝ «Հայեացք Արարատէն. Հայերը եւ Թուրքերը» ունեցած է չորս հրատարակութիւն եւ հասանելի է նաեւ արեւմտահայերէն ու անգլերէն: Երկու գիրքերն ալ արժանացած են մրցանակներու:

Թաթուլ Հակոբյան նաեւ հայկական ուսումնասիրութիւններու ԱՆԻ կեդրոնին (www.aniarc.am) հիմնադիրն է: Կեդրոնը հրատարակած է վերահրատարակած է մէկ տասնեակէն ավելի գիրքեր, որոնց մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ Յովհաննէս Քաջազնունիի ԵՐԿԵՐ-ու ժողովածուն, «Ազգ եւ Հայրենիք», «Յ. Յ. Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» հատորները, երկրորդ վարչապետ Ալեքսանդր Խատիսեանի «Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը», չորրորդ

**L'AVENIR DES ARMÉNIENS
EST EN ARMÉNIE**

»»» L'une des principales causes d'émigration des citoyens arméniens est liée à la santé (principalement ceux atteints d'hépatite C et de cancer). Selon les Conventions de Genève, cela ne constitue pas un motif pour revendiquer le statut de réfugié. D'ici, un grand nombre de refus.

Les citoyens refusés ont deux options : l'expulsion forcée par la police ou le retour volontaire.

« La France est un pays très humain qui tente de faire de son mieux pour ramener les migrants dans leur pays d'origine avec dignité. Pour ceux qui rentrent volontairement, nous essayons de faire de notre mieux pour qu'ils réussissent. », a ajouté M. Ara Hovhannisyán.

Dans les programmes de soutien l'accent est mis sur la réintégration sociale et économique.

« Ceux qui partent, vendent principalement tout ce qu'ils ont : appartement, meubles, voiture et d'autres biens. Nous fournissons un soutien en matière de propriété et de santé - location d'une maison, médicaments, tests si nécessaire. Malheureusement, cela ne peut durer que 6 mois. Par la suite, nous collaborons avec le Service des migrations de la République d'Arménie et d'autres partenaires institutionnels pour les associer aux programmes arméniens afin qu'ils puissent y participer en tant que citoyens de la République d'Arménie. Puis, le problème du travail. Nous résolvons ce problème par deux méthodes. Premièrement, nous finançons toute formation professionnelle permettant d'acquérir rapidement les compétences et de revenir sur le marché du travail. Si cela n'est pas possible, nous finançons la mise en œuvre de programmes de microentreprises. », explique M. Ara Hovhannisyán.

En 2018, il a mené un audit, au cours duquel il a étudié le programme de l'OFII afin d'évaluer son impact sur les citoyens de la République d'Arménie rentrant dans leur pays d'origine. L'audit a été mené dans trois domaines : la vie sociale, la vie de famille et l'impact de la réintégration sur les autres, d'un point de vue communautaire et économique. Sur les 100 cas étudiés, seuls trois ont complètement échoué. Selon Ara Hovhannisyán, chacune de ces personnes a créé 1,5 emploi en moyenne et tous les projets financés fonctionnent depuis plus de 2 ans. ■

(Le Courrier d'Erevan)

վարչապետ Սիմոն Վրացեանի «Խարխափումներ» գիրքը, Ռուբէն Տէր Սիւնասեանի «Հայաստանի Հանրապետութիւնը», Ստեփան Սապահ-Գիւլեանի «Պատասխանատուները» եւ հայագիտական ու քաղաքագիտական այլ գրքեր:

Բանախօսութեան ակարտին, Թաթուլ Հակոբյան պատասխանեց ներկաներու հարցումներուն: Հանդիպման մասնակիցները նաեւ առիթը ունեցան ձեռք բերելու վերոնշեալ արժէքաւոր հատորները: ■

COMMUNICATIONS

NAISSANCE

Tamara Eyles-Bagdjian et **Dorian Hustaix**, ont la Joie d'annoncer la naissance de leur fille **Taline, Marie**, le 26 aout a Geneve.

Toutes nos félicitations aux heureux parents.

DÉCÈS

M. Arden Sellefyan, survenu le 1er novembre 2019 à Genève.

Mme Sirvart Bayramian (mère de Vicken Bayramian), survenu le 6 novembre au Liban.

Toutes nos condoléances aux familles.

DONS

Don anonyme CHF 200.-

Artzakank remercie chaleureusement les donateurs.

Messés arméniennes en Suisse alémanique			
Date	Heure	Lieu	Adresse
06.12.2019	18 30	Predikirche	8001 Zurich ZH
15.12.2019	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
06.01.2020	19 00	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
19.01.2020	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
09.02.2020	14 30	St. Maria Kath. Kirche	8200 Schaffhouse SH
23.02.2020	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG

www.armenische-kirche.ch
Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition le matin et le soir.

Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 selon les niveaux. Informations: christinesedef@hotmail.com

Tous les mercredi: de 14h00 à 18h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'Illuminateur du Centre Arménien est ouverte au public. Renseignements: M. Garabed Yelegen Tél. 079 538 51 26 bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

Nous sommes présents au plus grand salon du tourisme de Suisse

FESPO 2020 Zurich

Du **30 janvier** au **2 février 2020**, chaque jour de 10h à 18h

armenia-tour.com ARATOURS Travel Services Suisse / Arménie

SOIRÉE DE NOUVEL AN 2019 - 2020
31 DÉCEMBRE A 20H

ԱՄԱՆՈՐՅԱ
ԽՆՋՈՒՅՔ
ԿԵՆԴԱՆԻ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

CUISINE ARMÉNIENNE
ADULTE 100CHF
ENFANT 5-12ANS 50CHF
ADRESSE :
CENTRE ARMÉNIEN HAGOP D. TOPALIAN
ROUTE DE TROINEX 64
1256 TROINEX

RESERVATION PAR VIREMENT
JUSQU'AU 1 DÉCEMBRE
CH62 8080 8007 6786 4111
CENTRE ARMÉNIEN DE
NEUCHÂTEL
Contact : TEL +41 78 953 50 06
centreatmenien.nes@gmail.com

IMPORTANT!

Dernier délai pour l'envoi d'articles et de communications à publier dans notre prochain numéro:

15 décembre 2019

En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

Université de Genève - Faculté des Lettres
Unité d'arménien

Cours public - Semestre Automne 2019

par **Valentina Calzolari Bouvier**
professeure d'études arméniennes

Uni-Philosophes, Salle 204
Vendredi 14h15 - 16h00
29 novembre, 13 décembre 2019

"La catastrophe à l'épreuve de l'image: le génocide des Arméniens et le cinéma"

Renseignements: valentina.calzolari@unige.ch

ԺԸՆԵԻ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE GENEVE
REGION LEMANIQUE
SAINT-HAGOP
EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE

Տ Օ Ն Ա Ց Ո Յ Ց ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019 - ՅՈՒՆԻՒԱՐ 2020

50-ԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆ ԺՆԵԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵՒ ԱԼՄԱՅ ՊԱՏԱՐԱԳ

- ՀԱՔԱԹ 7 ԴԵԿՏ.** - ՍՈՒՐԲ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՍՔԱՆՉԵԼԱԳՈՐԾԻՆ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 9 ԴԵԿՏ.** - ՅՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԱՍՏՈՒԾԱԾՆԻ ՅԱՆԱՅԷ:
- ՀԱՔԱԹ 14 ԴԵԿՏ.** - ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԱՅ ՄԾՔԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 23 ԴԵԿՏ.** - ՍՐԲՈՑ ԴԱԹԻ ՍԱՐԳՍԻՆ ԵՒ ՅԱԿՈԲԱՅ ԱՐՄԱՐ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ:
- ԵՐԵՃՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏ.** - ՍՐԲՈՅՆ ԱՏԵՓԱՆՈՍԻ ՆԱԽԱՍԱՐԿԱԲԱԳԻՆ:
- ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ԴԵԿՏ.** - ՍՐԲՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՒ ՊՕՂՈՍԻ:
- ՀԱՔԱԹ 28 ԴԵԿՏ.** - ՍԲ. ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՅԱԿՈԲԱՅ ԵՒ ՅՈԿՅԱՆՈՒ:
- ՉՈՐԵՃՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆ.** - ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ԱՄԱՆՈՐ 2020 ԹՈՒԿԱԿԱՆԻՆ:
- ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆ.** - ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆ.** - ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԾԱՅՑՅԱՆՈՒԹԻՒՆ:
- ԵՐԵՃՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆ.** - ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՅ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆ.** - ՏՕՆ ԱՆՈՒԲԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒԿ ՔՐԻՍՏՈՍԻ:
- ԵՐԵՃՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆ.** - ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ ՅՈԿՅԱՆՈՒ ՄԿՐՏՉԻՆ:

Մեծ հանդիսություն էր Ս. Ե. և անմահ պատարագով նշուեցավ Ժնեի Ս. Յակոբ եկեղեցու 50-ամեայ յոբելեանը: Ներկայ էր հաւատացեալներու հոծ բազմութիւն մը, որոնք մասնակցեցան պատարագի սուրբ խորհուրդին եւ բոլորը հաղորդուեցան Վեհափառ հօր ու Խաժակ սրբազանի կողմէ: Վեհափառ հայրապետը 50-ամեայ յոբելեանի առիթով եկեղեցիին նուիրեց գեղեցիկ խաչքար մը փորագրուած ճերմակ մարմարի վրայ:

Այս առթիւ ներկայ էին քրիստոնեական քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ, Ժնեի հրեայ համայնքի Րաբունապետը, Ազգային բարերարներ ու ներկայացուցիչներ եւ Թրուանէ բաղաքի բաղաքագլուխը: Ս. Պատարագին ներկայ էր նոյնպէս Տիկ. Աննա Յակոբեան եւ դեսպան Անդրանիկ Յովհաննիսեանը:

Պատարագի աւարտին տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն հայկական կեդրոնի սրահին մէջ ուր ժողովուրդը առիթը ունեցաւ արժանանալու Վեհափառ հօր աջահամբոյրին եւ օրհնութեան:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ

Աստուածաշունչի մէջ կան շատ մը օրինակներ աստուածահաճոյ եւ բարեպաշտ ընտանիքներու: Ադամը ու Եւան, Նոյ նահապետի ընտանիքը, Աբրահամը ու Սարան, Յակոբը եւ Ռաքելը, Իսահակը եւ Ռեբեկան, Յովսէփը եւ Մարիամը, Չաբարիան եւ Եղիսաբէթը եւ այլ ուրիշներ:

Առաջին ընտանիքը Աստուծոյ կողմէ կազմուեցաւ եւ օրհնուեցաւ դրախտի մէջ: Աստուած օրհնեց առաջին ընտանիքը եւ ըսաւ. Աճեցէ՛ք, բազմացէ՛ք, լեցուցէ՛ք երկիրը եւ տիրեցէ՛ք անոր: Թէեւ առաջին ընտանիքը Աստուծոյ հանդէպ անհնազանդ գտնուեցաւ եւ արտաքսուեցաւ դրախտէն: Ընտանիքի համար հիմաւաբար եղած է եւ կայ սերը:

Ամուսնութեան միջոցով հոգիները կը միանան իրար հետ Աստուծային սիրով եւ օրհնութեամբ: Սերը ծաղիկի պէս խնամքի եւ հոգատարութեան պէտք ունի: Ամուսինները կը վայելեն սիրոյ պտուղները ամեն օր, երբ կը սորվին սիրել, ստեղծելով սիրոյ, փոխըմբռնման, փոխգիջման, ներողամտութեան եւ զոհողութեան մթնոլորտ: «Այրեր սիրեցէ՛ք ձեր կիները ինչպէս Քրիստոս սիրեց եկեղեցին եւ իր անձը զոհեց անոր համար» կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ:

Չօրաւոր է այն ազգը որ ունի զօրաւոր ընտանիք: Հայ քրիստոնեայ ընտանիքը դարեր շարունակ մեծ զոհողութեամբ պահած է քրիստոնեական ու ազգային արժէքները ու աւանդութիւնները: Այսօր պարագան նոյնն է եթէ կ'ուզենք ըլլալ ու մտաւոր հզօր ազգ ու ժողովուրդ պէտք է հեռու մնանք այլասեռումէ ու օտարամոլութենէ: Պահե՛նք ու խնամե՛նք մեր հայ ընտանիքը որպէս հոգատար պարտիզական, որը գրաւականն է նաեւ ունենալու հզօր հայրենիք:

Պատրաստեց՝ Տէր Գուսան Վրդ. Ալճանեան

ՆՇՈՒԵՑԱԲ ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 150-ԱՄԵԱԿԸ ԺՆԵԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՉ

Կիրակի 20 հոկտեմբեր 2019-ին, ժամը 14-ին, Ժնեի Սուրբ Յակոբ եկեղեցու մէջ արժանավայել կերպով նշուեցաւ Կոմիտաս Վարդապետի ծննդեան 150-ամեակը մեծ բազմութեան մը ներկայութեան կազմակերպութեամբ եկեղեցույս ծխական խորհուրդին: Գեղարուեստական յայտագիրը կը բաղկանար երկու մասերէ գործիքային ու ձայնային՝ Ասլամազեան Քուարդետի եւ Կարինէ Մկրտչեանի կատարմամբ: Այս բացառիկ համերգին ներկայ էին Չուիցերիոյ մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան Արտակարգ եւ Լիազօր դեսպան Տիար Անդրանիկ Յովհաննիսեան՝ իր ազնուակալ տիկնոջ հետ:

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
 ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch
 Réalisation Maral Wurry

No. 45

La rentrée scolaire

Une nouvelle année scolaire a commencé le mercredi 13 septembre 2018. La direction ainsi que l'équipe enseignante, remplies de joie, ont accueilli les nombreux élèves impatients d'apprendre la langue arménienne et ses subtilités.

L'école comprend plusieurs classes dirigées par: Araks Harutyunyan (jardin d'enfants), Tiruhi Galstyan (classe des moyens, arménien oriental), Anoush Guezeltasciyan (classe des moyens, arménien oriental - occidental), Maral Wurry (classe des grands, arménien occidental en collaboration avec AVC/AGBU), Valya Dadoyan (classe des grands, arménien oriental).

Les élèves réunis pendant le chant

Anciens et nouveaux élèves s'amusent

Cette année l'école compte une cinquantaine d'élèves: des nouveaux arrivés et surtout beaucoup de petits, une nouvelle génération qui représente la relève de demain. L'école Topalian leur souhaite la bienvenue!

La classe d'Araks Harutyunyan
«jardin d'enfants»

Enseignante d'arménien oriental-occidental, Araks remplace Tikin Suzy Sahakian. La journée dans sa classe est organisée de la manière suivante: initiation et apprentissage du vocabulaire: «les chiffres, les couleurs, les jours de la semaine, les animaux et les saisons», en s'amusant. Lecture des contes (*hekyat*), jeux et travaux manuels.

Dates à retenir:

Fête de Sourp Hagop (Noël à l'école)

Dimanche, 15 décembre 2019

Les Vacances scolaires

Vacances de Noël

mercredi 18 décembre 2019 - lundi 6 janvier 2020

Reprise: 8 janvier 2020

Vacances de février

lundi 10 février - vendredi 14 février 2020

Reprise: mercredi, 19 février 2020

Vacances de Pâques

mercredi 8 avril - vendredi 17 avril 2020

Reprise: mercredi, 22 avril 2020

Fête de fin d'année

dimanche 21 juin 2020

Euro Armenian Games 2020

Les jeux intercommunautaires de 2020 auront lieu le weekend de Pâques à Londres.

Envoyez «je souhaite jouer au «volleyball» à info@u-a-s.ch afin que nous vous informions des dates et du lieu des entrainements.

Nous vous attendons nombreux dans les différentes disciplines pour représenter la Suisse.

Concert de Lilit Bleyan

Les vendredi 11 et samedi 12 octobre, l'UAS, en collaboration avec Michele Lubitz, organisa la venue de la chanteuse Lilit Bleyan accompagnée par son guitariste Tigran Ter Stepanian. Nous avons été envoutés par sa douce voix qui interpreta des chants en 4 langues dont des titres de la variété française impeccablement traduits en arménien et ce, en respectant le texte de base.

Debat avec les candidats au Conseil des États

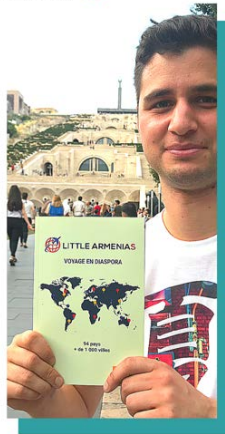
Le 1er octobre, vous aviez été conviés par le Groupe Parlementaire Suisse-Arménie ainsi que par les associations arméniennes présentes à Genève à une rencontre avec certains candidats afin d'aborder les thèmes touchant la sphère d'intérêts des Suisses d'origine arménienne, notamment le négationisme, la préservation de la dignité humaine, le renforcement des relations entre la Suisse et l'Arménie sur les plans politique, culturel et économique...

Présentation du livre

LITTLE ARMENIA'S

Recensant la diaspora arménienne dans plus de 1'000 villes et 94 pays au monde. Initiative et rédaction par Robin Koulaksezian (30 ans-Paris) suite à un voyage autour du monde.

Dimanche 27 Octobre à 14h

Centre arménien de Genève (2 ch. Lullin, 1256 Troinex)

Un jeune arménien de France (Robin Koulaksezian, 30 ans, Paris) a eu l'initiative de faire un tour du monde et de recenser la diaspora arménienne et ses mémoriaux, écoles, restaurants, églises et tant d'autres, dans un ouvrage nommé "Little Armenia's"

L'auteur: Robin est né en France d'une mère française et d'un père arménien. Jeune autodidacte, avide d'apprendre, il apprit l'arménien ainsi que 7 autres langues de ses propres moyens à l'âge de 18 ans.

POURQUOI INVESTIR EN ARMENIE ?

NOUS SOMMES LES INVESTISSEURS D'AUJOURD'HUI

Conférence dirigé par M. Garen Mikirditsian
Fondateur et Directeur associé de Riviera Capital CJSC, société d'investissement basée à Erevan. Experience significative dans le leadership exécutif et la gestion d'investissements.

Judi 7 Novembre - 19h30
Centre Arménien de Genève
1256 Troinex

Judi 7 Novembre à 19h30

Centre arménien de Genève (2 ch. Lullin, 1256 Troinex)

Pourquoi Investir en Arménie?

«Nous sommes les investisseurs d'aujourd'hui»

Conférence dirigée par **Monsieur Garen Mikirditsian**, fondateur et directeur associé de *Riviera Capital CJSC*, société d'investissement basée à Erevan. Experience significative dans le leadership exécutif et la gestion d'investissements.

www.u-a-s.ch

info@u-a-s.ch

UAS Geneva

UAS.Geneva